

VÉTKEINK HOSSZÚ ÁRNYÉKAIRÓL

Sejtetések, suttogások...
Tudnék mondani még ezt-azt!
S már mind gyanús, ami eddig történt
ezzel-azzal.

Akkor és ameddig, ami megesett,
az ilyen-olyanokkal
ekkor-akkor.

Ebben-abban fölmerülhetett a kérdés,
hogy ily dolog végbe nem mehet
akárkivel-bárkivel.

Pedig nem tesze-tosza valaki
aki megcselekszi azt-amit,
ennyiért-annyiért...

Sejted hát, kiről-miről esik szó-beszéd:
mert nem zörög a haraszt!
Arról-erről, itt és ott?

Ha egy zsák tollat
a háztetőn kirázol,
s a szél szétfújja.
Soha hiánytalanul
össze nem szedheted.

Valami eltűnik, hiányzik,
valami végleg elveszett.

A vágott, szúrt, szóval-gyilkos tettet,
elmulasztott szeretetet,
hegek nélkül, nyomtalanul gyógyítani
képtelen az ember....

...
a Megváltó igen.
Helyrehoz mindent,
megbocsát.
A keresztség is,
majd magán a kereszten.

(20240430. - 23h10, zsgy.)

XXXI. évfolyam 9. szám
2024. szeptember

Bulányi Gy.: Lehet-e a főpapoké...?	5666
Bulányi Gy.: Erőszakmentesség...	5667
Farkas I.: Szerves és szervezett	5670
Farkas J.: Az ember alapvető tragikuma	5670
Schanda B.: A „Bokor”-ról	5670
Máté-Tóth A.: A szegények tanítása	5674
Gromon A.: Megtorpedózott példabeszédek	5680
Garay A.: És mégis miről?	5684
Habos L.: Ha már nem lesz	5688

« Az emberi elköteleződés folyóirata – családjunkért,
nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért... »
Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

BULÁNYI GYÖRGY LEHET-E FŐPAPOKÉ AZ ISTEN ORSZÁGA?

Azt lehet valakitől elvenni, ami az övé. Töletek vétetik el az Isten Országá. Kiktől? A zsidóktól, vagy csak e nép uralkodó rétegétől? Főpapok, írástudók és vének a nagy vesztesek? Csak ők lehetnek, a zsidóság nem, mert abba a Tizenkettő is, meg Jézus is beletartozik. (Nem használ Jézus többes szám első személyt, mint némely igehirdető; amikor nagy gorombaságot készül mondani, azt használja, mert ezzel egy kicsit elveszi a dolog életét: hiszen magáról is állítja, amit mond.) Nem azt mondja Jézus, hogy *elvéteik tőlünk, zsidóktól az Isten Országá*.

Álljon meg a menet! Mi köze van a zsidónak az Isten Országához? Micsoda sovinizmus, nacionalizmus, kóros patriotizmus ez Jézus meg a többi zsidó részéről? Nem az! Nem bizony, csak normál nemzeti, faji önközpontúság. Utóvégre Isten Árahámhoz szólt, s ők Árahám fiának, Izsáknak, meg az unokájának, Jákobnak a leszármazottai. Továbbá e leszármazottak egyike az a Mózes, akihez szólott az Isten az égő és el nem égő csipkebokorból, s akivel örök szövetséget is kötött. Zsidókkal! Tetszik, vagy nem tetszik ez valakiknek, de számukra világos, hogy az övéké – a zsidóké az Isten Országá.

Az ausztrál bennszülöttek, az inkák, a kelták eredetmondáiról Jézus nem tudott semmit. *Egykönyvű* ember volt,

s abban csak az előbb mondottak voltak olvashatók. A csodaszarvasról meg Emese álmáról Jézus megint nem tudott semmit. Csak a *Seregek Urát* ismerte, de Hadúrral fennálló bensőséges kapcsolatainkról nem tudta, amit táltosaink meg az uraink is tudtak jól, s talán valamelyest a köznép is. Almos számára a világ legtermészetesebb dolga volt, hogy miénk, magyaroké – ki másé? – az Isten Országá. Mi vagyunk Atilla népe, nekünk kell kardélre hányni azokat, akik nekünk ellenállnak! S a pásztor Isten kardját találja meg a mezőn Atilla számára. Arany is így tudta róla: – a *Buda halálában*

Ihol én, ihol én, pőrölye világnak.
Sarkam alá én a nemzeteket hajtom,
Nincs a kerek földnek ura kívül rajtom.

Pontosan úgy, ahogy a zsidók a filisztesokat – a zsidók istenének támogatása mellett és parancsára is! Így van ez, *feleim*, mert Isten az egész emberiségnek, kivétel nélkül minden – értelemmel és akarattal felruházott – teremtményének adott szívet meg fület, hogy kommunikálni tudjon teremtő Istenével, aki nem egykönyvű, de *egytemájú* valaki: az Ő országa érdekli őt. Valakik jobban használták a kapott szerszámokat (értelme, szív, akarat), mások kevésbé.

A zsidók jobban? Ok ügyesebbek voltak? Butaság. Az egész folyamat azzal indul, hogy az *Úr szólt Ábrahámhoz: Menj el földedről, rokonságod közül és atyád házából arra a földre, amelyet mutatok neked!* Ábrahám ment, s a nóta vége: Benned áldatik meg a föld minden nemzetsége. Hol voltak még ekkor a zsidók?! Majd Ábrahám ükunokája lesz a zsidók névadója: Jákob fia – Júda. Vagy pedig egyáltalán nem butaság, hogy a zsidók ügyesebbek volt, mert kitalálták, hogy az Ő ősökben, Ábrahámban áldatik meg a föld minden nemzetsége. Ez a zsidó eredetmonda a valami, s nem az Emese álma, nem a csodaszarvastörténet, mert ezekben jóval kevésbé van szó arról, hogy a magyarok fenekében forogna a világ tengelye.

Akárhogyan is volt. Kétezer esztendővel ezelőtt Mária szül egy zsidót gyereket, s az ő számára is a világ legtermészetesebb dolga, hogy a zsidóké az Isten országa: tanítványait csak zsidókhoz küldi: *Pogányokhoz vezető útra le ne térjete, menjete csak Izrael házának elveszett juhaihoz.* (Aki nem tudná: Jákob másik neve Izrael.) Jézus, a zsidó, most végnapjaiban, végóráiban túlteszi magát minden határon és mértéken. A hatalom képviselőivel szemben olyan hangot üt meg, amelyet nem tanácsos megütni szimpla állampolgárokkal szemben sem. A múlt heti szakaszban ezt hallottuk: *A vámosok és az utcanők is megelőznek titeket az Isten országában.* Lehet ezt még überelni? Lehet. Hogyan? Így: *Elvéteitek tőletek az Isten Országá!* Ez nagyobb sértés, mint amit múlt vasárnap hallottunk. Körülbelül ennyit jelent: Nem vagytok zsidók! Nem vagytok rendes emberek! – a zsidók legfőbb papjának adresszálvá.

Mi megy végbe Jézusban? Itt érthető tetten sejtésem szerint Jézusban a fordulat, amelyről csak az evangéliumok utolsó sorai számolnak be: *Menjete a gojokhoz... tanítván őket megtartani mindazt, amiket parancsoltam nektek... és tanúim lesztek Jeruzsálemben és Judeában és Szamáriában és a Föld végső határaiig... elmenvén az egész világba hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek.* Amikor Jézus becsukta názáreti házát, amikor Jézus feljött a vízből s hallotta az Atya hangját, hogy ő a szerelmetes fiú, amikor negyven nap böjtölés után kijött a pusztából, amikor elmondta a Hegyibeszédet, akkor, valamikor, akármikor Jézus akkor már biztosan tudta, hogy amit gondol és mond, az nem zsidó, nem filiszteus, nem magyar, nem német, nem nemzeti, hanem isteni, azaz egyetemesen emberi

mondanivaló. Ahhoz sem a Seregek Urának, sem Hadúrnak nincsen semmi köze. De ha már zsidónak született, legyen ez az isteni, azaz egyetemesen emberi mondanivaló – változatlanul zsidó nemzeti találmány, mert ahogyan a János evangéliumban olvassuk, a számariai asszonynak is tudomásul kell vennie, hogy *az üdvösség a zsidóktól van* (4,22), bár Istent nem Jeruzsálemben, s nem a Garizim hegyén kell imádnia.

Jézus szól: Itt van előttem a harmadik fiú, aki mondja és teszi is az Isten akaratát. Sorozat jött előtte hozzátok a fajtájából. Megvertétek, megöltétek, megköveztétek őket. De Isten ennek ellenére is bizakodott bennetek. Volt neki e küldöttein felül még egy szerelmes fia. Jóllehet tömeggyilkosoknak, sorozatgyilkosoknak bizonyítottatok magatokat a történelem folyamán, Isten mégis bízott bennetek: *A fiamat talán meg fogják becsülni? ! Nem, és nem és nem.* Elhatározottatok már, hogy őt is megölte. S főpapok, írástudók és vének tudják, hogy igazat beszél és róluk beszél. Hogyan is írja Máté: *Amint a főpapok meghallották példázatait, megértették, hogy róluk beszél. Szerették volna elfogni, de féltek a sokaságtól, mert az prófétának tartotta.*

Itt az örökös, öljük meg, és miénk lesz az öröksége. Erről kell még valamit mondanom. Az Ószövetség akármennyire honfoglalási történet is, de nemcsak az. Össze lehet állítani belőle az evangéliumot. Pl: *Kardjaikból kapákat kovácsolnak, lándzsáikból metszőkéseket. Nép a népre kardot nem emel, hadakozást nem tanul többé,* stb. Jó öt éve írtam kínomban egy Kaifás-drámát. Ezt mondja Kaifás a dráma végén Nikodémusnak és Gamálielnek Jézusról: **Eszméivel bolondítson meg másokat, ne minket. Lehet, hogy valakiket elbűvöl szavaival. De azok nem embernek valók. Az ember élni akar, s nem keresztre kerülni. S ha egyszer lesznek, akik majd a Názáretire esküsznek, azoknak a főpapjai sem fognak mást csinálni, mint amit mi csinálunk: kivégezik őket. Legfeljebb a Názáreti nevében fogják kivégezni őket. De kivégezik őket, ha ezeket a hülyeségeket képviselik.**

Ha kivégezzük őt, miénk lesz az örökség Mire gondolt Jézus? Istennek arra az álmára, hogy Sionhoz jönnek mind a nemzetek, hogy megtanulják Isten útjait. Istennek ez az Izajás megfogalmazta álma – kifűjt. Kivégezték Jézust, s aligha van a történelemnek sok olyan nemzete, amely annyira azonosult volna az aranyborjú imádatával, a Mammonnal, mint Kaifás nemzete. A Mammon-történelem nagy sikere lett. Övéké lett az örökség, de a Mammoné. Gyilkosságból mi jöhet ki más? Aki közülük Jézushoz áll, megszűnik zsidónak lenni. Legalább is eddig – így volt.

De van még egy tanulság. Főpapokkal nem lehet Isten Országát csinálni. Meghatározom a főpapot: olyan személy, aki szövetségben van a mindenkori hatalommal. De lehet Isten Országát csinálni olyan pásztorral (fővel is, meg legfőbbel is), aki kiteszi magát annak, hogy a hatalom csinálhasson vele azt, amit akar. Annak is, amit Kaifás főpap tett Jézussal.

Sajnos, amíg meg nem valósul az Isten Országá, amelyikben a kardot a hüvelybe dugják, s amíg a mammont pedig szépen szét nem osztjuk egymás között, addig kettős a választási lehetőség: gyilkolsz vagy gyilkolnak. Adja Isten, hogy ne kerüljünk a gyilkosok közé.

Ezt tanultam 2002. október 6-án délután a gyilkos szö-lőmunkásokról szóló példabeszédből.

Amen.

BULÁNYI GYÖRGY

ERŐSZAKMENTESSÉG A KERESZTÉNY, ZSIDÓ ÉS MUZULMÁN VILÁGBAN.

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaim és Testvéreim!

De Gaule tábornok mondta vagy félszázada: S ki tudná elképzelni a kereszténységet kard nélkül? Akármilyen lehetetlennek gondolta is ezt a tábornok, én olyan képtelen fantáziájú gyerek vagyok, hogy még kard nélküli kereszténységet is tudok álmodni. Bizonyítsa ezt egy vagy öt év írt novellám, melynek címe: HOVA ÉS KIHEZ MENJEN AZ ISTENLÁNYA?

Akár hiszitek, akár nem, kiváló értesülések birtokába jutottam. Megtudtam, hogy a Jóisten készül valamire. Hogy mire? Még egyszer megteszi, amit egyszer már elkövetett. Újra elküld valakit hozzánk. Azt is tudom, hogy kit. Ezúttal a lányát. Hogy mért éppen a lányát? Úgy hírlík, hogy nincs elragadtatva attól, amire a Fia jutott. Hogy honnan tudom? Hát csak úgy kiszivárgott valami bennfentestől, aki szeret hallgatózni. Nekem legalább is úgy mesélték, hogy éppen ültek a szövőszékük előtt, egy olyan nagyobbacska szőnyegen dolgoztak, s közben, hogy jobban teljék az idő, beszélgettek.

Tudod lányom – mondta a Jóisten –, ezek a férfiak valahogy mindig elbarmolják a dolgokat. Arra gondoltam, Te talán többre jutnál. Keresnél magadnak tizenkét lányt. Lehet azért talán egy-két fiú is köztük, de azért ennek még gondolj jól utána. Szóval keresnél te is magadnak tizenkettőt, s elmagaráznád nekik, hogy mi a módi nálunk. Abban reménykedem, hogy te talán többre jutsz majd, mint a bátyád.

Hallgatta, hallgatta anyja beszédét az istenlánya, aztán nagy nehezen megszólalt: De Anyám, a lányok férjhez mennek, aztán gyermekeket szülnek, meg szoptatnak, nincs nekik módjuk... Itt elakadt a beszédben, mert nem tudta, hogyan fejezze be a megkezdett mondatot. Nem tudta megmondani, hogy mire is nem képesek azok a szegény lányok, akik férjhez mennek, gyerekeket szülnek meg szoptatják őket.

– Mire nincs nekik módjuk? – próbált segíteni neki a Jóisten. De hiába pró-bált. Még annyit tudott mondani szegény istenlánya, hogy "szóval...". Le se tudta vinni a hangját, csak elakadt a magasban. Magának a Jóistennek kellett továbbvinnie a megfeneklett beszélgetést.

– Hát éppen azért küldenélek Téged, mert a lányok férjhez mennek, meg szülnek, meg szoptatnak. Hát éppen azért, mert a szülés meg a szoptatás miatt nemigen tudjátok csinálni azokat a dolgokat, amikre a férfiak mindig találnak módot. Mikre? Hát csakúgy példaként mondok most kettőt neked a vastagjából: hont foglalni, meg vallást alapítani... Ilyesfélét csinálnak, erre találnak ők mindig módot. Ráérnek. Rá, mert nem kell se szülniök, se szoptatniok. Az ilyesmikből pedig rendre az lesz, hogy van olyan, aki király; meg van olyan, aki nem király... Meg hogy van olyan, aki pap; meg olyan, aki nem pap..., meg így tovább. Érted ugye, lányom? Van olyan, aki parancsol, meg olyan, aki engedelmeskedik. Ahogyan odahaza is csinálják, csinálnák, ha hagyják nekik. Az északi féltekén már egyre kevésbé hagyják.

Elfogyott a pamut a Jóisten kezében, másik motringot vett ki fonalaskosarából, aztán folytatta volna: Hol is hagytam el? – gondolkodott erősen. Ja igen, a királyoknál meg a papoknál. Tudod, nemcsak az van, hogy parancsolgatnak s engedelmeskedtetnek. Hanem, hogy persze össze is vesznek egymással. Az egyik király a másikkal. A másik pap az egyikkel. Mért teszik? Hát csak azért, mert egymást is engedelmeskedtetni akarják, ha már egyszer az isten kegyelméből vagy mi a jójából lettek királyok meg papok. Légy a hűbéresem, fizess nekem adót! – mondták régebben. Csatlakozzál ehhez meg ehhez a szövetséghez vagy szerződéshez – mondják újabban, de ez ugyanazt jelenti, amit a régi szöveg. Figyelsz-e rám?

– Figyelek Anyám, erősen – mondta az istenlánya. – a jó, akkor mondom tovább. Tudod, ezek a királyok nemcsak veszekednek, de verekednek is egymással. Annyira az engedelmeskedtetés-srófra jár az eszük, hogy mind csak parancsolni akarna, aztán egyik se enged a másiknak, s jön a verekedés. Jaj, leányom, olyan éretlenek. A papok is csak ezt csinálják. Itt van most ez a szerencsétlen kis rigai ortodox pátriárka is! Ha a konstantinápolyinak engedelmeskedik, megharagszik rá a moszkvai pátriárka. Ha a moszkvainak, akkor meg a konstantinápolyi.

Aztán – folytatta a Jóisten – még engem is belekevernek gyerekes éretlenkedésükbe. Azt mondják, nem maguk miatt tökéletlenkednek ám, hanem az én kedvemért nem engedhetnek ők a negyvennyolcból. Nem engedhetnek, mert mindegyikük – akár a pap, akár a király – az én helytartómnak, megbízottamnak, meg még mimnek nem képzeli, meg állítja magát. Így aztán nemcsak hogy verekednek, hanem az én megbízásomból, kívánságomra meg örömmre és nagyobb dicsőségemre verekednek.

Ekkor végre megszólalt az istenlánya: – Anyám, ezek a királyok meg papok olyan buták, hogy ezt el is hiszik Rólad, vagy csak hazudják ezt a népeknek? Hazudják, hogy azok jobban engedelmeskedjenek nekik? – Melyik micsodás – válaszolta neki az Jóisten. Látom lányom, forog az eszed. Tudod, van közöttük olyan, amelyik ilyen buta. Van, aki meg csak hazudja. De akár buta, akár hazudós, mindenképpen belekevernek minket számárokodásaikba, pusztító és véres verekedéseikbe. A legborzasztóbb pedig az egészben az, hogy amelyikük nagyobb tud ütni, azt gondolja, hogy ez bizonyítja is már, hogy igaza van. Tetejébe még hálaadó istentiszteletet is tart, mert hát a tömeggyilkosságból épülő győzelmet – mi sem természetesebb, hogy – én adtam neki. Persze nemcsak az egyik oldalon az én érdemem a sikeres vérengzés és országpusztítás. A másikon is az. Akit pedig legyőztek, nagyon bizakodik bennem, hogy én, mint igazságos isten, mindent megteszek majd annak érdekében, hogy a másik táborban levő gyermekeimet legyilkolják, s így ő busásan megfizethessen az elszenvedett vereségért.

– Keserves história ez, lányom. A bátyád próbálta megmagyarázni a Tizenkettőnek, hogy mindebből aztán összesen és semmi sem igaz. Semmi, mert "ez a véres Isten nincsen". De mire az a tizenkét fiú ebből valamit megértett volna, addigra a királyok s a papok közakarattal már keresztre is feszítették bátyádat. Ami pedig utána lett, arról már jobb, ha nem is beszélek. A kard, a kereszt meg az Isten... – ezt a hármat egy szuszra engedik ki szájukon a Jézust nagy buzgón emlegető apostolutódok, meg apostoli királyok. Olykor magam is csodálkozom magamon. Hogyan is teremthettem ezeket az okos – s még ők mondanak titeket tyúkeszűeknek – férfiakat.

Addig-addig mondta ezeket, meg az ilyesfélétet a szövöszték mellett a Jóisten, amíg csak nagyot nem sóhajtott az istenlánya. – Jól van, Anyám, elmegyek... Megpróbálom. Hátha a lányok értelmesebbek. S megértik, hogy nem az a kedves Neked, aki nagyobb tud ütni. Hanem, aki megfordítja a vánkost; meg aki tudja még, hogyan kell a szita szélét megveregetni, mikor a liszt megtömörül; meg a rétestésztát úgy meggyúrni, hogy egy nagyasztalom kézfejjel addig lehessen húzogatni, vékonyítgatni, amíg elszórhatjuk már rajta az almát, a mákot vagy a túrót.

Rendben van lányom – mondta neki a Jóisten –, most már csak azt mondjad meg, hova s kihez röpüljön a főangyal, a Gabriella. Kit választasz magadnak földi apául? Én eredetileg ugyan anyára vagy ifjú párra gondoltam, de egyes székesfehérvári pszichológusok úgy gondolják, hogy a férfiak saját lányaiktól tudnak leginkább emberséget tanulni. Hát kit választasz? Odalent kinek a jánygyermek akarnál lenni? Néger akarsz lenni vagy indonéz, mongol vagy japán, esetleg kínai? Avagy talán a rablásban és tömeggyilkolásban világbajnokká lett fehérbőrűek, a keresztények közé mennél inkább? Netán azok közül is a magyarokhoz? Melyikükhöz? A vasárnap templomba járók valamelyikéhez? Kisközösségekbe tartozókhoz? Netán valamelyik most házasodni készülő harmadik nemzedék béli bokorbelihez? Ott akarnál elsőszülött lány lenni? Vagy éhezők, nyomorgók közé születnél inkább? Avagy azért inkább oda, ahol a boylerben mindig találsz melegvizet, meg ahol van TV is, meg telefon? Úgy csinálom, ahogy Neked a legkedvesebb. Tegnap szóltam is már a főangyalnak, hogy ma szót ejtek Veled a dologról. Erősen készülődik, zsirozza is a szárnyait a hosszú útra. Mondjad már, hova küldjem Gabriellát.

Mit mondott, mit nem a Jóistennek – el nem mondhatom. Hiába nyomogattam akármelyik gombot is a masinámon. Azon túl, hogy "Gabriellát", üres maradt a képernyőm. S nem tudtam meg, hova és kihez ment emberlányának megszületni az istenlánya, hogy megvalósuljon végre a Földön a szeretet civilizációja. Az az Ország, amelyben nem uralkodunk, nem gorombáskodunk egymással, ahol nincs több ruhám s cipőm, különb ételem és italom, mint testvéremnek. Az Ország, ahol osztozunk, és csináljuk egyebekben is azt, ami odafent a módi. Odafent, az istenlányáék világában, ahonnan az istenlánya le akarna jönni, hogy végre legyen már valami abból, amit a Jóisten öröktől fogva megálmodott rólunk.

Elnézést kérek azoktól, akiket kell, de Isten álmai megtudakolására nincs feltétlenül szükségünk se papokra, se királyokra, se vallásokra, se birodalmakra, mert ezeket az álmaikat Isten beleírta az emberek szívébe. S akiben Lélek van, megpróbálja – ki így, ki úgy –, kibetűzni. Bizonyosság erre az emberiség egész történelme. Most meg különösen Vang-An-Si, a bölcs, a szent, a remete, a tanító, akit megszült Szabó Lőrinc lelke, s akire Sen-Tszung, a sárkánytrón ura, rábízta kétszáz millió lelkes birodalmát, hogy megvalósítsa az Isten Országát, aminek a dolgában itt járt a báty, s újra zsirozza szárnyát Gabriella.

VANG-AN-SI

Hiába! – hallotta ezerszer
Sen-Tszung, a sárkánytrón ura.
Nincs remény! – és ijedten nézett
a remete Vang-An-Si-ra.
Jobb nem tudnod, hogy mi van ott kint! – dörögte három
ezredév
és a Tanácsban csak a szent bölcs,

Vang-An-Si rázta a fejét.

Fejét rázta és így kiáltott:
De! tudd meg! s ne felejtsd soha!
Én, Vang-An-Si, neveltelek föl,
én és a filozófia;
most tied a trón: megcsináljuk,
mit még senki se mert, akart,
az Isten Országát a földön,
én, a gondolat, s te, a kard! –

Császár, ne akarj tudni semmit! –
könyörgött a rémült Tanács.

– Sen-Tszung, – könyörgött a szent, – tárd ki
varázstornyd négy ablakát!

Ne, császár, ne hallgass a népre! –
Császár, hallgasd meg népedet! –
És szólt Sen-Tszung, az ifjú császár:
Vang-An-si, én neked hiszek! –

A torony négyfelé kitérült,
a Tanács meghajtá fejét
és Sen-Tszung, mit császár sohsem tett,
hallgatta, miért sír a nép;
a négy ablak négyfelé tárult, és begyűjtötte mind a kint,
mit fél Ázsia szíve néma
viharként döngött odakint.

S a vihar feljajdult Keletről:
Császár nincs munka, nincs kenyér! –
Kifoszt az uzsorás, a kalmár! –
sírt a milliótorku Dél.

A bér! a tőke! – zúgta Észak
és Nyugat zúgta: – A papok! –
Sápadtan hallgatta a császár
a négy beszélő ablakot.

Sápadtan hallgatta a császár,
amit még nem hallott soha:
hogy a szabadság nem szabadság,
a jog az őserdők joga,
hogy a szegényt a fenevad pénz,
mint a tigris a nyulat, eszi,
s a világ csak nézi a gyengét
és legfeljebb megkönnyezi.

Irtózva hallgatta a császár,
hogy átkozódtak a szívek,
hogy elsírták mind, amit szemébe
nem mondtak volna soha meg;
irtózva hallgatta a néma
mennydörgést, amit a kulik
kétszázmillió szíve vert és
az imát: – Ég Fia, segíts! –

Az ablak bezárult. – Hiába!
Nincs remény! – mondta a Tanács.
De van! – tört ki Vang-An-Si, – császár,
akard s itt lesz az újvilág!
Akarom! – szólt és megölelte
szent bölcsét Sen-Tszung: – Akarom!
Tanítóm voltál, most is az vagy,
Kezedben minden hatalom! –

És Vang-An-Si dolgozni kezdett

és dolgozott tíz éven át.
Védte a gyengét, törbe csalta
a tigris és a banditát.
Pénz, műhely s bolt: az államé mind,
hirdette, – én kereskedem,
s mit agy és kéz, mit munka termel,
elosztom becsületesen! –

Tíz évig dolgozott a szent bölcs,
büszkén, hogy amit most csinál,
ezer év múlva is csak álom
lesz más népek fiainál;
békét hirdetett s ölt nyugodtan,
ha ölnie kellett neki,
angyalok voltak katonái
s angyalok a hóhérai.

Tíz évig dolgozott Vang-An-Si
és dolgozott mindenkiért,
kétszázmillió szíve volt és
a vén világ arcot cserélt;
látta: roppant számok és tervek
bölcs kényszerben hogy építik
szerencse, önzés, bűn s örök harc
fölé az ész és rend álmait.

Tíz év ... S a szent hívta a császárt
és a Tanácsot. – Kész vagyok,
itt a művem! – s az új világra
kítárta a négy ablakot.
Boldogan hajolt ki a császár,
Vang-An-Si boldogan figyelt:
köröztük a birodalomnak
kétszázmillió szíve vert.

Csend volt, mint mindig, titok és csend,
de hatni kezdett a varázs,
megszólalt kétszázmillió szív
s a titokból lett vallomás:
Öld meg! – zúgta egy hang. Utána
Égig csapott a düh s a vád:
Öld meg! – Kit? – kérdezte a császár. –
Vang-An-Sit, a pokol fiát! –

A bölcsök bölcsét? – A bolondot! -
A szentet? – Ördög szentje volt! –
Hallod? – nézett a bölcsre Sen-Tszung.
Öld meg: mindenkit kirabolt!
Öld meg! – az átok mint a tenger
özönlött a császár felé.
Őrültek! – kiáltott Vang-An-Si
és kilépett a nép elé.

Őrültek! Elűztem a kalmárt! ...
A tied éppúgy becsapott!
Bankpénz helyett ... – De katonákkal
Hajtottad be a kamatot!
Az úri tőke ... – Spicliké lett!
A papok ... – Azért nincs eső!
Munkahadsereg ... – Mint a börtön!
Jövők ... – Ma kell, nem jövő! –

És már megint égig csapott a
vihár, tombolt az új világ:

Most remény sincs meggazdagodni!
Császár, öld meg a bestiát! –
Őrültek! – suttozta a császár
s becsukta a négy ablakot,
s elnémult kétszázmillió szív
s az önzés újra hallgatott.

Elnémult kétszázmillió szív,
csak kettő beszélt odabent.
Hiába! – sóhajtott a császár.
Nincs remény! – sóhajtott a szent.
Ugy-e, mégis a régi rend jobb?! –
tapsolt a győzelmes Tanács.
És Vang-An-Si befalaztatta
a szent torony négy ablakát.

Magam részéről nem tudok beállni a tapsolók közé. De tudom, hogy amíg nem vagyunk hajlandók lemondani a pleonexiaról, addig nincs Isten Ország. Hát ez meg mi? Az, hogy többet akarok birtokolni, mint amennyi másoknak jut. Ha többet akarok, akkor üvöltök: Most remény sincs meggazdagodni!, s verekszem a kiváltságért, hogy nekem többem legyen, mint neked. Marx nem volt hülye gyerek: tudta, hogy mitől lehetne rend. Mi meg tudjuk, hogy bennünket nem lehet kényszeríteni arra, hogy jók legyünk. Csak saját magunkat kényszeríthetjük az Isten Országára, a kiváltságok nélküli világrendre – ha akarjuk. Akarjuk-e azt a világot, amelyben semmi kiváltságunk nincs Akarjuk-e? Eső Virág András vagyunk-e, avagy az erdei kondások – akikről Sinka énekelt.

VIRÁG BALLADA

Szil-Tarcsán az őszi erdőn hét nagy erős kondás
vacsorázott s velük együtt Eső-Virág András
Aki jött csak valahonnan, maga se tudta, hogy honnan.

Oldalt varrott csizmájára port rakott a messze
s mutatta az útja hosszát, s azt, hogy nem kereste:
falevélként irgalombul hajtja a szél, ha elindul...?

...Ült az erős hét kondással, szalonnát sütöttek
s körülöttük láthatatlan harangok ütöttek.
Tudatták, hogy jön az óra s hamarosan koporsóba

fektetik Virág Andrást az erdei kondások.
A csend nyelvén üzentek a puha csobbanások.
Bennük tán a táj riadt fel halált sejtő kis jelekkel.

Mikor a szalonna megsült: Tölgyfa-csobolyóból
nagyot ittak... nyolc ember egy fadongájú tóból.
Azután meg rádudáltak. Máskor úgyis csak bút láttak.

Kivált Eső-Virág András, kinek fél kenyere
se volt soha...s mint a puszt, puszt a tenyere.
Abba borult ő csak, hogyha pihenni a vágy elfogta.

Volt neki egy citerája: akár annyi ezüst,
pedig barnára fogta már az idő, meg a füst.
Oldalán a csillag, a hold s rá volt faragva a mennybolt.

S volt egy aranyszín tolla is... Mérhetetlenségből
szállt az a toll... úgy szedte fel füttyölve a rétről.
Füttyölt bizony, mert nem tudta: attól nem lesz többé
nyugta.

Citerával, a szép tollal lett aztán elveszett.
- Megnőtt benne minden dal és minden emlékezet,
S szegény... egyre hordta őket, mint az ég a nagy esőket...

Mondom: a hét nagy kondással ültek a fák alatt
kinn Szil-Tarcsán és dudáltak és az idő haladt.
Virág akkor elővette tollát s a húrokra tette.

A húrokon egy hős ország támadt fel dalolva,
- a hét kondás hallgatta csak egymásra hajolva.
S összesúgtak, hogy megölik: leszűrik vagy agyonlövik.
Hát mért játszik sokkal szebben, s más húron a bolond.
- Testét majd a disznófertő belepi vagy a lomb.
Hallgatták a húr pengését s elővette mind a kését.

Aztán körülvették Andrást, mint herceget álnok,
bosszús, irigy, erdőnyöví, nagyhajú királyok.
S mire odanézett a hold: Eső-Virág András csak - volt.

Testét fertőbe vetették, rácsaltak vagy hat kant;
pengették a citeráját, de az széjjelpattant;
oldaláról lehullt a hold s kétfelé hasadt a mennybolt.

A tolla meg elszállott a, el a messzeségbe,
hét nagyhajú gonosz elől mérhetetlenségbe.
Akkor szólott a legvénebb: - átka ne legyen a vérnek!

Temessük el Virág Andrást, nőjjön mező rajta,
s ha tavasz jön: nagy nyáját a pásztor ide hajtja.
Bizony mondom: jövődre, tej lesz és méz öbelőle.

Amikor hát jött a hajnal: a hét gonosz kondás
kikereste a sár alól s így lett Virág András
televényföldje a fának, s ágya száz új ibolyának.

Azt kívánom a konferenciának, hogy tudjunk üdvös
elhatározásokat tenni a saját életünkre vonatkozóan.

FARKAS ISTVÁN

SZERVES ÉS SZERVEZETT

A hajnali erdő teljesen csendes volt. A nagy melegben már a madarak is csak ritkán szólaltak meg és ilyenkor a nagyobb állatok is kevesebbet mozogtak. Ahogy ballagtam kifelé a kilátó felé, egyetlen egyszer zörrent meg egy bokor. Valószínűleg egy őzsuta lehetett, mert csak az képes ilyen finom mozgásra. A hatalmas bükkök már évszázada ismerték a nyári melegeket, így nem volt mit hozzátenniük a helyzethez. Csendben ácsorogtak. A nagy dagonya, ami idén szokatlanul sok esőt kapott, mára már összeszikkadt. Nem volt ott már az a tavaszi, feszült várakozás sem, melyben a madarak, a fák és minden várta a nap felkeltét.

Kinn, a szikla tetején az ég hatalmasra nyílt. Itt mindig van egy kis szellő. A peremen álló fa levelei libegtek a szellőben és egy kis madár csöndben kotorászott közöttük. Ott sorakoztak a jólismert hegyek és ott volt a folyó is. Ilyenkor minden szín tompább a megszokottnál és az ég is szürkés. Még csak egy

halvány rózsaszín kis felhőcsík jelezte fenn, hogy valami készülődik. Lenn a folyónál a lámpákat már eloltották és tompán, de jól hallhatóan hallatszott az elhaladó vonat dübörgése. A völgyek még sötétben voltak és a szemben lévő oldalban felkiáltott egy harkály. Ilyenkor a levegőnek nincs illata. A meleg elszívja.

Lassan, nagyon lassan fordult oda a föld a nap felé. Először a szemközti hegynyeregbe folyt ki a vérvöröse, majd lassan, fokozatosan mászott fel a hegyoldalra. Fenn a csúcson kikerekedett, de egy felhőcsík elkezdte elnyelni a tetejét. Feljött, de már bújt is el. Aztán újra felbukkant, de még mindig sötétvörösen. Messze volt még a delelés ragyogása.

Ezek a hajnali órák olyanok számomra, mint a balzsam. Minden ott van, ami szükséges. A mindent életető, fenntartó, mondhatni átölelő teljesség ott van. Semmi sem hiányzik, ami ne gyógyítana. Mérhetetlen ez a csend. Még a mindig aktívan pörgő agyam is meglepően megáll – néha. És akkor most mi van? – kérdezi, de válasz nincs, mert pontosan ez az, ami van. Lassan hazaindulok.

Ja, igen. Össze kell állítani a kovászolni való uborkát, meg a léceket is le kell festeni, meg még a ház mögötti kertrész is várat magára. Szombaton ígérte, hogy átjön segíteni, meg vasárnap a gyerekek. Talán a lépcsőfelújítás is elkezdődhet. Ja, és a telefonok és a drótposták. Este pedig zoom. A élet bennem, a téma. Már, hogy mi az. Vagy én az életben? Majd meglátjuk.

És akkor most mi van? – kérdezem tőle, de meg sem hallja, mert már elárasztotta a sok szervezni, tennivaló. Pedig most sincs más, mint kinn a kilátóban. Ez van. Pontosan.

Van a szerves és van a szervezett. Ritka pillanatokban egymásra is figyelnek. Ritkán.

„Ha azt kérdik: Micsoda Atyátok jele bennetek?

Mondjátok nekik: A mozgás és a nyugalom.”

Dobogókő, 2024. július

FARKAS JÓZSEF

AZ EMBER ALAPVETŐ TRAGIKUMA

Az ember tragédiájáról szólok ezeken az estéken. Ez a témakör, ez a probléma ismeretlen az egyházi gyakorlatban, az egyházi gondolkodásban, azért, mert a vallásos emberek mindig bűnről, bűnhődésről beszélnek. Bűnről, ítéletről, kárhozatról, pokolról, vagy a büntetés elhárításának a módozatairól – bocsánatról, kegyelemről, örök üdvösségről. Tehát ebben a szemléletben élnek, és a tragédia fogalma idegen számukra. A vallásos szemléletben általában nem jut szóhoz az emberlét gazdagsága, tágassága, szépsége, bonyolultsága, és nem jut szóhoz az, hogy milyen sok veszély fenyegeti az emberlétet.

Van úgy, hogy elakad az emberlét. Beszorul valahova. A modern nyelvezet egyik legjellegzetesebb szava ez, hogy „szorongás”. A magyar szó nagyon szépen mutatja, hogy valahova beszorult egy élet, és az a tágasság, ami lehetőség volna az élet számára, az beszűkült. Tehát a vallásos szemlélet szűk metszetben nézi az emberi életet – a bűn, a büntetés, a kegyelem vágányán járnak a gondolatok –, de én most kiterjesztem, kiszélesítem gondolkozásunkat, és ebben a tágasságban beszélek az ember tragédiájáról.

Az ember az a különös lény, aki az Isten és az állat közé helyezve önmagában hordozza a tragédia lehetőségét, valószínűségét, szinte-szinte azt merem mondani, hogy a szükségességét. Meggyőződésem szerint az ember nem bűne által lett tragikus lényé; az ember önmagában, létének szerkezete következtében tragikus lény. Ez az én alapállásom. Ezt fogom most estéről estére fejtegetni. Tehát még egyszer mondom: nem a bűn felől közelítem meg az embert, hanem létének szerkezete felől, és meggyőződésem szerint az emberlét szerkezete tragikus. Tragikumhoz vezethet és vezet, jóllehet van megoldás. Ez a boldog meggyőződésem: van evangélium, és ezt is szeretném elmondani ezeken az estéken.

Elindulhatunk onnét, hogy ebben a világban megrendítően nagy bűnök nem kapják meg a büntetésüket, és ártatlan emberekre irtózatosszerű szenvedések zuhannak. Ha ezeket a valóságokat figyelembe vesszük, akkor innét bizony súlyos árnyék esik arra a bizonyos „erkölcsi világrendre”, amely állítólag van. Magyarázhatatlanok azok a nagy bűnök, amelyek nem kaptak büntetést, és azok az ártatlan szenvedések, amelyekben milliók pusztulnak el. El lehetne indulni innen – és méltán lehetne beszélni az emberiség tragédiájáról. Én azonban nem ezt az utat járom, én kicsiben kezdem: az egyes ember életéről, életének a tragédiájáról szólok. A hétköznapi embernek, a mi életünknek, kicsi életünknek tragikus feszültségeiről, az életünkben rejlő tragikumról szólok először. Majd a Bibliát is fogom olvasni a későbbiekben, de most egy másik idézetből indulok el.

Most lehet látni itt Budapesten Bergmann egyik újabb filmjét: Szemben önmagunkkal, amely egy szorongásos nőnek a kínlódását, vergődését, halál közeli küszködését, tragédiáját tárja elénk. Mondja, mondja a megrendítő igazságokat ez a nő, és ebből egy mondat nagyon belém ragadt, és most ez az idézet lesz az „Ige”, mert Ige van ebben, amit ez a nő mond a vallomásaiban. Így mondotta: „mindig útjában vagyok magamnak”! Ez egyfajta meghatározás az emberlét tragikumáról: mindig útjában vagyok magamnak.

Óriási dolog, ha valaki már idáig eljut, hogy én vagyok magamnak útjában. A legtöbb ember előtte elakad már valahol; mások áldozata vagyok, mások állják az utamat, mások miatt nem teljesedhetett valami – és így tovább. Az már nagy dolog, ha valaki eljut erre a felismerésre, hogy mindig útjában vagyok magamnak. Tehát a tragikum bennem van valahol. Végiggondoltam

magamra nézve is ezt, és itt szeretném ünnepélyesen kijelenteni – bárcsak sokan felzárkóznának e vallomásomhoz –, szeretném ünnepélyesen kijelenteni, hogy senkit sem hibáztatok azért, hogy csak annyira jutottam, ameddig eljutottam ebben az életben. És elmondom azt is, hogy ha valamire eljutottam – és most a valamit nem úgy értem, hogy karrier meg pénz, hanem az emberlét igaz valóságaira: ha eljutottam békességre, szeretetre, türelemre, megértésre, valamiféle látomásra az élet értelméről, és így tovább –, ha valamire eljutottam, azért juthattam el, mert tanulgom, sok év óta tanulgom, hogy ne álljak önmagam útjába. Tehát ezt a mondatot érdemes megjegyezni, és még sokáig meditálni azon, amit ez a nő vall: „mindig útjában voltam magamnak!”

Valaki útjában van valakinek, de mindez az én sorsomon belül játszódik le. Na, ezt kell megfejteni, ez a ma esti leckénk, hogy ezt a mondatot igyekezzünk így, a Biblia világosságában, és bátran mondom, azon túlmenően is az ember értelmezésének modern tágasságában, világosságában megérteni. Hogy kell ezt érteni, hogy „mindig útjában vagyok magamnak”?

Nos, itt az emberről van szó, az emberen belül van a feszültség, a kettősség. Ezt most egy kicsit leegyszerűsítve így mondom: a feszültség abból adódik, hogy van bennem állat és van bennem Isten. És az egyik mindig útjában van a másiknak. Mindig útjában vagyok magamnak. Az az állat is én vagyok, aki az Istennek az útjában van; és az Isten is én vagyok, aki az állatnak az útjában van! Amikor azt mondom, hogy „állat” van bennem, azt nem rosszálló, leértékelő értelemben mondom, sőt nagyon is megbecsülöm magamban – és becsüljük meg magunkban! – ezt az elemet, ezt a létvalóságot, hogy „állat”. És a másikat is, hogy Isten.

Az állat bennem nagyon sok mindent jelent: a teljes valómat. Jelenti azt, hogy anyagba szerkesztve élek. Porból vétettem és porrá leszek. Megelevenített anyagban élek, a biológiai törvények érvényesek reám is. A bennem működő magasabb rendű összefüggéseknek, pszichológiai törvényeknek is alá vagyok vetve. Az együttélés törvényeinek, a szociológiai törvényeknek is alá vagyok vetve. Ez mind együttvéve az, hogy „állat van bennem”. Tehát egyáltalán nem lekicsinyítő értelemben, hanem egyszerűen csak jelző értelemben mondom, hogy állat van bennem; közös vagyok ezzel a világgal, egy darab vagyok ebből a világból. Egy nemes eleme, darabja ennek a világnak – élő valóság vagyok, állat van bennem. Ez az én emberlétemnek az egyik eleme.

De nemcsak ez. Isten is van bennem! És ezt megint egy megjegyzéssel próbálom közel hozni hozzátok. Nem azt jelenti ez, hogy van Isten az égben, és uralkodik rajtam. Hogy van Isten, és a keze rajtam van, parancsa dörömböl a dobhártyámon vagy a szívem kapuján. Nem azt jelenti, hogy van Isten, és én ki vagyok neki szolgáltatva, fölöttem van az Isten. Ennél sokkal többet jelent! Hitvallásom az, hogy amint van bennem állat, ugyanúgy van bennem Isten!

A Biblia mitologikusan úgy mondja ezt az őstörténetben, hogy Istentől való lehelet – tulajdon leheletéből van lélek az emberben. Akkor – onnan kezdve – lett ember az ember, amikor isteni leheletet, isteni szikrát, isteni létmagot kapott az állati mivoltába. Attól kezdve ember az ember. Tehát az, hogy tragikus lény az ember, ez onnan adódik, hogy az ember egyszerre állat és Isten. És ha az „Isten” nincs valahol, akkor nincs tragédia. A régi görögök nagyon jól sejtették meg – nem láttak világosan, nem a teljes kijelentés fényében éltek, de azért isteni világosságban éltek, amikor a tragédiát, a régi görög sors-tragédiákat Istennel, az istenekkel kötötték valami módon össze. Mi már nem úgy értelmezzük a tragédiát, mint ők, de a mag igaz azóta is, hogy tragikus az ember, mert állat és Isten van együtt benne. Az állat vinné erre, az Isten vinné amarra: állandóan szikrázik az emberben a tragikus feszültség. Az ember olyan tragikus lény, hogy ha él benne az Isten, akkor is lehet tragikus élete; és ha meghal benne az Isten, akkor sem szabadul: egészen újfajta, másfajta tragédiák születnek. Az ember végzetesen Istenhez kötött lény; ha meghal benne az Isten, abból is lehet tragikus feszültség. Azért, mert gyakran ismétlődik a régi történet: a halott Isten „harmadnapon halottaiból feltámad”! Ez az én meggyőződésem.

Végző soron tehát itt arról van szó, hogy „kicsoda az ember”? A mai természettudományok válasza erre, akárhogy szépítgetik, finomítják a választ – az, hogy az ember állat. Magasrendű állat, meg szellemi kigőzölgései is vannak már, de a végző tanítás mégis csak az, hogy az ember nem ember, hanem egy magasabb rendű állat, akit esetleg „homo sapiens”-ként lehetne betagolni a többiek világába.

Nos, én azt mondom, hogy az ember attól kezdve ember, hogy fölébredt benne az Isten. Azért lehet ember az ember, mert isteni lét magva van az emberben. És mert ez az isteni mag vagy működik benne, és akkor tragikus feszültségek születhetnek az emberben; vagy nem működik benne, és akkor már nem ember az ember, és így a tulajdon léte lett élő tragédia. Ha nincs bennünk Isten, akkor az életünk nem történik, hanem csak úgy lezajlik. Szükségszerű, törvényszerű folyamatok során át lezajlik az életünk. Ahogyan a kis nyuszi megszületik, felnő, aztán jön a vadász, és lelövi – lezajlott egy nyuszinak az élete. Vagy a kis hal növekszik, aztán jön a nagy hal, és lenyeli. Hát ha csak ilyesmi az életünk, akkor nincs tragédia. Akkor lezajlik az életünk, mint ahogyan annyi minden lezajlik ebben világban. A tragikum az Istenhez van kötve.

Most olvasok valamit az Igéből. Más szavakat használ, de mégis ugyanerről a misztériumról dadog Pál apostol. A Római levélből olvasom az Igét, a 7. fejezetből. „Tudjuk ugyanis, hogy a törvény lelki, én pedig testi vagyok. Ki vagyok szolgáltatva a bűnnek. Hiszen amit teszek, azt nem is értem, mert nem azt cselekszem, amit akarnék, hanem azt teszem, amit gyűlölök. Ha pedig azt cselekszem, amit nem akarok, akkor elismerem a törvényről, hogy az jó. Akkor pedig

már nem is én teszem azt, hanem a bennem lakó bűn. Mert tudom, hogy énbennem, vagyis a testemben, nem lakik jó, mint ahogy arra, hogy akarjam a jót, van lehetőségem, de arra, hogy megtegyem, nincs! Hiszen nem azt teszem, amit akarok – a jót –, hanem azt cselekszem, amit nem akarok – a rosszat! Ha pedig azt teszem, amit nem akarok, akkor már nem én teszem, hanem a bennem lakó bűn. Azt a törvényt találok tehát magamban, hogy miközben a jót akarom tenni, csak a rosszat tudom cselekedni. Mert gyönyörködöm az Isten törvényében a belső ember szerint, de tagjaiban egy másik törvényt látok, amely harcol az értelem törvénye ellen és foglyul ejt a bűn törvényével, mely tagjaiban van. Én nyomorult ember! Ki szabadít meg ebből a halálra ítélt testből? Hála az Istennek, a mi Urunk Jézus Krisztus által!”

Íme: egy vallomás Pál szívéből, ajkáról az emberlét tragikumáról. Látom a jót – nem tudom csinálni! Gyűlölöm a rosszat – muszáj csinálni! Valami törvény van bennem, ami arra kényszerít, hogy azt tegyem, amit nem akarok. Oh, én nyomorult ember! Pál így beszél az emberlét tragikumáról.

Két megjegyzésem van ehhez. Az egyik az, hogy ennek az egész vallomásnak az az egyoldalúsága – szerény megítélésem szerint –, hogy itt Pál igazában nem az emberlét misztériumát taglalja, hanem egy szoros teológiai problémát, a törvény jelentőségét. Kell-e, nem kell? Mire jó, mire nem jó a törvény? Tehát egy más szempontból közelít az emberléthez. Egy kicsit idegen szempont, távoli szempont, szakmai kérdés. Végül is: törvény ez, törvény az! Ez a teológusok szakmai kérdése. Innen közelít az emberléthez. De hát innen közelítve is eljut ehhez a tragikus feszültséghez, hogy csinálom, amit nem akarok, nem csinálom, amit szeretnék! Oh, én nyomorult ember! De mondom: itt ne reméljük, hogy ebből a fejtegetésből az emberlét misztériuma ragyog elő, mert nem ez a témája Pálnak.

A másik megjegyzésem az, hogy egy ponton nem értek egyet Pállal. Ma már sokan nem tudjuk elfogadni azt, hogy „a bűn a testben fészkel”, „a tagjaiban van a bűn”, és a végén azt mondja, hogy „ki szabadít meg ebből a halálraítélt testből?!” Jézus nem így gondolkodott, és Pál is más helyen másként beszél. Ezt a gondolkodást nem tudom elfogadni, hogy „a lelkem jó, a testem rossz”! „A bűn a testben fészkel, ha ki tudnék szabadulni a testből, akkor szabad lennék”! Nem így van! Bonyolultabb a dolog! A test Isten ajándéka éppúgy, mint a lélek, és a bűn a lélekben éppúgy ott van, mint a testben. Jézus nem győzött vitázni az ellenfeleivel: nem a testben van a bűn! A szívből belülről jön! Nem a testből, beljebből jön a bűn! Ez Jézus tanítása, és ezt vallom én is. Na de mindegy – Pál apostol itt elénk adja ezt a nagy feszültséget, hogy az emberlét hasadt lét, valamiféle erők egymás ellen működnek és én itt látom az emberlét tragikumát, és itt kell a lényeg most már pontosabban is megfogalmazni, mert most már ott vagyunk a lényeg közelében.

Tragikus lény az ember. Mitől tragikus? Mi az igazi tragikum az emberlétben? Nos, erre így válaszolok: nem az a tragikum, hogy állat és Isten együtt van az emberben – ez önmagában nem tragikum, ez az embernek a lénye, a léte. Így teremtette, erre teremtette Isten. Nem állatnak és nem angyalnak teremtette, nem csak anyagi valóságnak és nem csak szellemi valóságnak, hanem embernek teremtette. Tehát önmagában az, hogy az ember anyag és szellem, állat és Isten, ez még nem tragédia, nem tragikum, hanem az, hogy nem tud jól együtt lenni ez a kettő, ez a tragikum az emberlétben.

Nem tud együtt lenni! Kicsapódik vagy az egyik vagy a másik irányba, és akkor lesz a tragikus feszültségből valóságos tragédia. Így is mondhatnám: az állat bennem az, aki vagyok, az Isten bennem az, aki lehetnék! Ennek a kettőnek a feszültsége a tragikum az emberben, és ha kicsapódik az egyik vagy a másik irányba, akkor lesz valóságos tragédiává. Lehet az, hogy az ember odadobja magát az Isten kezébe, karjába, és meg akarja ölni az állatot (mondom, abban a gazdag valóságban, ahogyan az imént definiáltam), és ez tragédiává lesz. És fordítva is.

Két irodalmi példát hozok ide. Sokan ismerik bizonyára, csak utalni is elég rá. Az egyik Tolsztojnak egy csodálatos kisregénye, vagy nagy-novellája, a Szergej atya. Csodálatos írás. Arról van benne szó, hogy egy daliás fiatal herceg a cár udvarában testőrtiszt. Nagy karrier áll előtte, az egyik udvarhölgyet eljegyzi, csupa öröm, boldogság. És akkor, az utolsó pillanatban megtudja, hogy az imádott hölgy a cár szerelme volt. Összeomlik benne a világ, felbontja az eljegyzést, lemond a vagyonáról, elmegy szerzetesnek, és lesz a hercegből, a daliás, csodálatos szép férfiből szerzetes, Szergej atya. Odadobja magát az Isten karjába: elég volt ebből az ocsmány világból, testből, szerelemből. Isten! Szentség!

És csinálja, és hűségesen csinálja. Amilyen hűségesen csinálta a matematikát, vagy vadászott, lovagolt, most olyan hűségesen adja oda magát az Istennek imádságban, szolgálatban. Lassan nő a híre, neve Szergej atyának. Jönnek hozzá, csodák történnek körülötte. Hozzák messze földről a betegeket, és Szergej atya érintése gyógyítja őket. De Tolsztoj valami csodálatos, zseniális mélységgel írja, hogy „de belül kezd üres lenni”! Miközben nőttön nő a tekintélye, belül egyre üresebb Szergej atya. Kételyek támadnak benne, testi vágyak támadnak, és durva aszkézissel öldökli a testet, de a vágyak annál hangosabban dübörögnek. Kívülről nézi mindenki a „szentet”, és belül nő, nő a feszültség.

A történet szerint egyszer odahoznak hozzá egy eszelős fiatal leányt, hogy őt is gyógyítsa meg. És az a lány szinte megerőszkolja Szergej atyát. Utána fölébred, mint egy kábult ember, és átöltözik paraszti ruhába. Tolsztoj egy kicsit a maga sorsát próféta módon előre megírja benne. Álöltözetben elbujdosik a

nagyvilágba. Elfogják mint csavargót és számúzik Szibériába. Ez lett Szergej atyából: tragédia!

Mi itt a tragédia? Állat és Isten együtt volt benne, és amikor csalódott, valami törés érte ebben az életben, odadobta magát az Isten kezébe. Nem oldotta meg ezt a kettősséget, hanem az állat világát mindenestől megtagadta, és az Isten világába akart szárnyalni. És nem lehetett! Nem az a tragédia, hogy kettő volt benne, hanem hogy azt hitte, meg lehet ölni azt, ami eddig volt benne. A tragikus feszültség tragédiává lett. Ez az egyik irodalmi példa. De van egy megrendítő ellenpélda is.

Emlékeztek rá, moziban is láttuk: Száll a kakukk fészkére. Miről szól ez a történet? Egy „állati” életről. Egy vérbő, duhaj vademberről, egy állati emberről, akinek nem kell más, csak hogy minél könnyebben megússza az életet. Pénz, ital, kártya, nő, vidámság, röhögni az életen, megoldani az életet munka nélkül. Az állat! Így kerül be abba a zárt intézetbe.

És mi a folytatás? Egyszer csak fölébred benne az Isten – ebben az állat-emberben. Emlékeztek rá, hogy milyen csodálatosan, lassan-lassan fölébredt benne. Pedig ő azt akarja, hogy emberek, ti mindnyájan, ne bolondozzatok! Gyertek! Nők, kártya, alkohol, hát ez az élet! Ámde észrevétlenül fölébredt benne az Isten, ebben a csavargóban, ebben a csibészen. Félébredt, és a végén életét adja a barátaiért. Úgy fejeződik be, hogy az életét adja a barátaiért. Ő csak „állat” akart lenni, de fölébredt benne az Isten, és halálba vitte az Isten a barátaiért.

Tragédia? Nevezhetjük tragédiának, de a Szergej atya az igazán tragikus tragédia. Ennek a fickónak a halála egy gyönyörűséges tragédia. Talán ezt már nem is szabad tragédiának nevezni, mert itt az emberlét megoldása van – a megoldás mutatkozik ebben!

Mondtam azt, hogy a megoldásról is fogok szólni. Hát most érkezünk el oda, hogy szóljunk arról, hogy mi tehát az emberlét megoldása? Nem kell elsietni, nem is adok mindjárt választ. Én sem tudok hirtelen pontos feleletet adni. De induljunk el a megoldás felé! Ez a fickó, aki csak állat akart lenni, de fölébredt benne az Isten: ez kezdi mutatni a megoldás felé az irányt.

A megoldás nyilván az együttese, a szép együttese a bennünk lévő állatnak és Istennek. A teljes emberlét gazdagságának a megélése. Azért jöttem – mondja Jézus –, hogy életük legyen, és bővelkedjenek. Az élet teljességére, harmonikus teljességére való eljutás: ez a megoldás. És minden más – akár szent meg-oldás, akár állati megoldás – biztosan tragédiához vezet. Meggyőződésem szerint nem az a keresztyénség, hogy létem állati elemét megöli az Isten és angyalt csinál belőlem. Nem! Itt Pál azt mondja, hogy „ki szabadít meg a halálra ítélt testből”? Igen, halálra van ítélve. De addig, amíg a halál elkövetkezik, addig együtt kell élni állatnak és Istennek bennem! Annak, hogy vagyok, és annak, hogy leszek, valahogy egybe kell mosódnia: a „van” elindul a „lesz” felé. Az állat az Isten felé. Errefelé mutat a megoldás.

Tehát létemnek az állati eleme is betagolódik a teljes emberlétbe. Létemnek az állati eleme „hordozó rakétájává” lesz az isteni valóságnak. Létemnek az állati eleme képlékeny nyers-anyaga az isteni létnek. Valahol errefelé van a megoldás, és még egyszer mondom: minden más megoldás tragédiába vezet. Az aszkézis – amikor az állatot akarom megölni – éppen úgy tragédiába vezet, mint az istentelen élet. Akár durva módon élem az istentelen életet, akár kifinomultan, kulturáltan, de úgy, hogy megölöm magamban az Istent – ezek a hétköznapi, a milliósámra ismétlődő tragédiák. A keskeny út az, hogy Isten szeretetében képlékeny nyersanyaggá lesz az egész valóm ahhoz, hogy kiabrázolódjék bennem a Krisztus.

Személyes szóval fejezem be ezt a gondolatmenetet: magam is élem magamban az állatot, az Istent, és vallom, hogy ezt az állandó feszültséget csak úgy lehet elviselni, ha érzem magamon és magamban egy türelmes, megértő isteni szeretetnek a melegét. Egy isteni szeretetnek az ölelését, a bennem megmozdulását, amikor döbbenet állok meg tulajdon létem állati elemei előtt. Mert az, hogy megszólal bennem az öregapám, és az akar diktálni, az is az állati elem. Megszólal bennem gyermekkoromnak a szorongása, az elhagyatottsága, a félelme és így tovább, ez mind-mind elviselhető, ha érzem magamon egy türelmes, megértő, isteni szempárnak a melegségét, hogy: gyermekem, ez vagy! Ez együtt vagy és ebből leszel! Amikor ez a szeretet ölel egybe, akkor szűnik meg a tragikus feszültség. Valahol itt van a megváltás!

Eszembe jut az egyik pszichoanalitikus, szociológus, aki azon medítál, hogy egyáltalán van-e már ember? Megszületett-e már az ember? Nem úgy van-e, hogy születőben van az ember, és talán egy-két ezer év múlva lesz ember az ember? Nagyon érdekes gondolat, hogy talán még nagyon kevés az a pár ezer esztendő, ami mögöttünk van. Tudjuk: egy millió évvel ezelőtt már olyan ember-forma volt az ember, de igazában kb. negyven-ezer esztendő az, amióta már szinte történelemről beszélhetünk és hat-nyolcezer év az, amióta írásról beszélhetünk. Hát mi ez a pár ezer év az egymillió évhez képest? A mi földkerekségünk tíz-egynéhány milliárd évéhez képest?

Talán csak alakulóban van, talán csak teremtés alatt van az ember? Talán az isteni szikra éppen csak elhelyezkedik, rávetül az emberlétre, vagy talán az egész emberiség kiveszőben van, és ez lesz az ember végső, nagy tragédiája? Jó az, ha a magad életét, magam életét úgy tekintem, hogy az emberlét most születik bennem, és tragikus fordulatot is vehet – elvetélhet ez a születési folyamat, ha az Isten és az állat egyensúlya bennem nem valósul meg.

Ez a megvalósulás nem emberi akarás, ügyesség, pszichiátriai kezelés eredménye. Ez Isten teremtő aktusa. Miközben Isten kezében tartja a port, ami porrá lesz, és működteti a biológiai folyamatokat, aközben leheli belénk az Ő Lelkét, Szellemét, és így folyamatosan emberré leszek. Vagy emberré leszek vagy tragikus elvetélés lesz a sorsom.

Ezt a mondatot vigyük magunkkal, a filmből való meggondolni való mondatot: „mindig útjában vagyok magamnak”! Az állat az Istennek, az Isten az állatnak. Önmagammal kínlódom, tragikus feszültségben vagyok. Állj oda, Testvér, az Isten simogató, egybeölelő szeretete alá, és kezdődik a te igaz emberré válásod. Ne keresd az olcsó kiutakat az emberlét alapvető feszültségéből. Lehet teljes életet, harmonikus, boldog emberi életet élni. De erre nem lehet egyik órától a másikra eljutni. Becsületes akarás, hűséges gyakorlatozás (önismeret, szeretet, áldozat), sok türelem és mindenekfelett sok kegyelem szükséges ehhez. De ez a bővelkedő kegyelem van! Ez öltött testet Krisztusban!

(Elhangzott 1978. decemberében)

SCHANDA BEÁTA

A "BOKOR"-RÓL

A Bokor Bázisközösség [1] immár több mint félévszázados múltra tekint vissza. A II. világháború kezdetén egy horvát jezsuita kezdeményezésére Bulányi György piarista szerzetes-tanár Debrecenben létrehozta első közösségeit. Elsődleges szándéka volt a keresztény hit, gondolkodás és gyakorlat átmentése a kommunista diktatúra és egyházüldözés idejében. A közösségi életet megtörte az 1952-es letartóztatási hullám, mely során sok csoportmunkát végző pap, szerzetes és laikus került börtönbe.

A Bokor ma ismert - és folyamatosan alakuló - , önállóbb arculatát a 60-as évek második felében, az alapítónak a börtönből való kiszabadulását követően nyerte. Ekkor született meg a közösség eszmeiségét meghatározó, az evangéliumokban a Jézus ajkára adott mondatok elemzésére épülő, "Keressétek az Isten Országát!" (KIO) ötkötetes biblikus teológiai szintézis. A közösség összetartozásának máig alapja - és szinte egyetlen feltétele - a "KIO"-ban felvázolt jézusi örökséggel, az egy-csúcsértékes Szeretet-Isten képpel és az ebből kikövetkeztetett etikával történő azonosulás. Az alábbiakban megpróbáljuk ezt tömören összefoglalni.

Az Isten = Szeretet. A Szentháromság = szeretetközösség. Bennünket is csak szeretni tud és szeretetre teremtett. Minden ember lelkébe beleoltotta lényegi üzenetét: Amit nem akarsz, hogy neked - és szeretteidnek - tegyenek, azt te se tedd másnak! Ez az az "arany szabály", melyet betartva már itt a Földön megvalósul(hat)na az Isten Ország, a szeretet birodalma, melyben senki nem bánt senkit, sőt!

A jézusi tanítás erről az Istenről szól, és az ebből fakadó gyakorlatra tanít. A szeretet - szertartásokkal nem helyettesíthető - gyakorlati feladatokat állít a jézusi üzenetet meghallók elé. Erről szól a Hegyi beszéd, az ítélet-tabló. A Bokor-közösségben ennek az

üzenetnek a lényege, a szeretet életre váltásának gyakorlata a "hármasszónában" kristályosodott ki:

1. Aki szeret, az ad.

Nem nézheti tétlenül mások szegénységét, rászorultságát. Addig ad, amíg akad nála szegényebb. S nem csupán a fölöslegesből ad, hanem - a szegény asszonyhoz hasonlóan - a szükségesből is; vállalva a szegénységét.

2. Aki szeret, az szolgál.

Nem uralkodhat, mivel tudja, hogy elnyomottnak lenni rossz; ezt nem kívánja magának és szeretteinek, tehát nem teheti másnak sem. Tudja viszont, hogy mivel a világban még nem mindenki gondolkodik így, sorsa a kicsiség, az elnyomottság lesz (lehet).

3. Aki szeret, az nem alkalmaz erőszakot (azaz szelíd, erőszakmentes).

Nem bánthat, nem kényszeríthet - sem szóval, sem tettel: fenyegetéssel, zsarolással, fegyverrel - senkit, hiszen az szeretetlenség lenne, azt nem akarná saját magának sem. Sőt, még védekezéséül sem alkalmazhat erőszakot! Ezzel a magatartással, a fajkosztályok harcának ellenzésével a hatalommal és erővel rendelkezők számára nemkívánatossá, elhallgatandóvá, üldözötté lesz.

Ezeket az erkölcsi elveket a Bokor tagjai közösségi kapcsolatok hálózatában igyekeznek egyre jobban megérteni és megélni. Példát, eszményt a Szentháromság szeretetközössége jelent, bátorítást pedig a jézusi "százannyi testvér" ígérete. A közösségben élénk szellemi élet folyik, ez számos tanulmánykötetben is megnyilvánul. Mindenki hozzászólhat bármely kérdéshez, s véleményét meghallgatják, sőt igénylik!

Mi jellemző a Bokor Bázisközösség gyakorlatára?

Az adás markánsan jelen van a közösség tagjainak életében. Lelkiismeretvizsgálati kérdés, hogy "Adtam-e időt, pénzt, szeretetet? Eleget adtam-e? Többet adtam-e, mint tegnap?" Jellemző a közösség családaira a magas gyermekszám: az életnél nagyobb kincset nem lehet adni! Sok a 4-6 gyerekes, de vannak 10 gyerekes családok, sőt 16 édestestvér is akad. Miközben ezek a családok általában egy keresővel működtek, már évtizedekkel ezelőtt megfogalmazódott, hogy Magyarországon még így is sokkal jobban élnek-éltek, mint a harmadik világban, az éhhalál, a pusztító járványok állandó fenyegetettségében. Ebből az érzékenységből adás született: informális úton eljuttatott segélyektől a mára jogilag is elfogadott Harmadik Világ Alapítványig. Az alapítványi számláról évente több millió forintnyi összeg jut el Indiába, hogy egy ottani jezsuita atya iskolateremtő munkáját segítse: a Bokor-tagok nem csupán alamizsnát ("halat") adnak, de ("halászni") tanítanak a távolból. A hazai anyagi nehézségek növekedését látva

létrejött egy hazai, akár közösségen belül is segítséget adó alapítvány is.

A szolgálat a közösségen belül teljesen általános: mindenki "társadalmi munkában" teszi, amit a közösségért vállal: legyen az tanfolyam, gondozás, gépelés, kiadványszerkesztés stb. Sokan sokféle szolgálatot ellátnak plébániákhoz kapcsolódva - ha elfogadják közreműködésüket - például hittanórák, jegyesoktatás, családsegítés, karitászmunka stb. formájában.

A közösségi tagok gondolkodását meghatározza, hogy nem lehetnek "uralkodók". Az ún. szocializmus évtizedei alatt sokan a képzettségüknek és a képességeiknek megfelelően alacsonyabb beosztásban dolgoztak, s nem vállaltak közösséget az akkori "uralkodókkal". Az elmúlt évtized kezdetén többen optimizmussal vállaltak szerepet a gazdasági életben, de még az önkormányzatokban is. Néhány év alatt azonban kiderült, hogy a jézusi szolgálat a kapitalizmusban is idegen és irritáló, a szolgáló vezetőket az új uralkodó osztály is kihasználja, majd kitesztázza.

Az erőszakmentesség, az erő-nem-alkalmazás talán a Bokor legszelebbebb körben ismert elve, melyet a katonai szolgálatot megtagadók pereit, börtönbüntetéseit tették ismertté. Ez váltotta ki a közösség állami és egyházi elítélését. S amikor Magyarországnak a Helsinki Egyezményhez való csatlakozása miatt az állami fellépés már nem volt elfogadható, az egyházi hierarchiára bízta, hogy elítélhető tanításokat keressen a Bokor gondolkodásában, s így a Bokor Bázisközösséget megbüntesse.

Ugyanakkor a közösség tagjai a szelídséget jóval tágabb körben: családban, munkahelyen, egyházban, közösségben igyekeznek megélni: a vitákat nem erőpozícióból, hanem megbeszéléssel és meggyőzéssel megoldani.

A közösségi élet kezdetben illegális, házaknál találkozó csoportok formájában létezett. Az 50-es évek kemény üldözései, a közösség papjainak bebörtönzéseit még ezt a formát is szinte szünetelésre kényszerítették. A 60-as évek második felétől alakultak ki ismét az összejáró, a jézusi üzenet lényegét kutató és azt életre váltani akaró beszélgető körök. A 70-es években az ifjúsági csoportok döntő többsége a Bokor Bázisközösséghez tartozó papok körül, a plébániákon jöttek létre. A 80-as években a Püspöki Kar elzárkózó, sőt elmarasztaló magatartása eltávolította, tulajdonképpen kiszorította a Bokor Bázisközösséget az élő, rendszeres, katolikus egyházi gyakorlatból.

(Elég itt talán csak azt említeni, hogy a közösség alapítója és természetes vezetője, Bulányi György 1997 októberét megelőzően több mint 15 éven át egyházi büntetésként (!) nem misézhetett nyilvánosan Magyarországon.) Ugyanakkor a Bokor erkölcsi elveivel és gyakorlatával sok nem-katolikus, sőt: akár nem hívő is azonosulni tud.

A Bokor belső életét két további lényeges elv és a hozzá kapcsolódó gyakorlat jellemzi:

Az egyik szerint "a felismert igazság kötelez": a megismert jézusi tanítást a lehető legjobban meg kell valósítani: mégpedig folyamatos, mindig megújuló gondolkodás- és életalakítással, s nem pótcselekvésekkel! De a felismerésekre kinek-kinek magának kell eljutnia, senki nem "hordhatja más zsebében a lelkiismeretét", s nem várhatja, hogy más döntsön helyette. Az Örömhírt tovább is kell adni: tanítványból idővel tanítóvá kell válni, ahogyan Jézus is erre küldte apostolait.

A másik a "legalkalmasabbság elvén történő delegálás". A közösség belső szervezeti élete nem ismer "kinevezést", hanem a személyes barátkozásokon túl csak titkos választást. Minden feladatra az arra legalkalmasabbat, a testvéreket legjobban segíteni, szolgálni tudót igyekszik ily módon felkérni. Így például az egyes kisközösségek vezetői a tagokat legjobban szeretők-szolgálók, függetlenül attól, hogy férfiak vagy nők, családosak vagy egyedülállók. Hasonló elvek alapján bízta meg a Bokor a nagyobb közösség szolgálatával is tagjait: az egész közösség életét az adott évben mozgó csoport vezetője - a titkár - lehet sokgyerekes apa, de akár nagymama (tehát laikus nő!) is. S a Bokor álmódzik egy olyan egyházzól, ahol szintén ez az elv érvényesül majd. A Bokor "egyházrendje" kisközösségek egymásra épülő, testvéri, nem-hatalmi hálózata, ahol az egyes kisközösségek képviselői ülnek össze megtárgyalni a nagyobb közösség ügyeit-bajait, ezeknek a küldöttei újabb szintet alkotnak, s így épül fel egy delegált rendszer az egész világért gondban lévők "csúcsközösségéig".

A folyamatos gondolkodás és eszmecsere mindig újabb, a testvérekkel megvitandó kérdéseket hoz elő. Az utóbbi időben például egyre határozottabban vetődik fel, hogy vajon elég-e az elmúlt évtizedek jellemzően "összejárós" közösségi formája, vagy a kommuna, a vagyonszövetség is megvalósító életközösség lenne a cél (= az Isten Országának megvalósítása a Földön), mely a kívülállóknak - akár a társadalom számkivetettjeinek is - szerető légkört, biztonságot, munkalehetőséget tudna felkínálni.

A Bokor Bázisközösség tehát nem lezárt tan- és előírás-rendszert képvisel, hanem - ahogyan a múltban, úgy a jövőben is - a jézusi üzenet minél teljesebb megértésére, megélésére és másokkal történő megismertetésére törekszik.

[1] *A közösségre a Bokor elnevezés a 70-es években "ragadt rá": forrása Bulányi Györgynek egy 1973-ban írott tanulmánya volt, melyben a Szentlélek hatására sarjadó mozgalmakat nevezte "bokroknak". Ebből kiindulva egy újságíró használta a kifejezést erre a hálózatra. A közösség az elnevezést idővel magának érezte, hiszen a szó egyaránt utal az el nem égő csipkebokorra és az egy-többől táplálkozó szőlővesszők élő "bokrára"*

MÁTÉ-TÓTH ANDRÁS

A SZEGÉNYEK TANÍTÁSA...

Az európai és latin-amerikai szociális tanítás

Ha az egyházban a „tanítás” kifejezés elhangzik, akkor gyakran kizárólag a dogmákra gondolunk vagy az egyházi tanítóhivatal rendes működésére. A „szociális tanítás” fogalma nem ilyen értelemben fejezi ki az egyház tanítását. A Gaudium et spes címéhez illesztett lábjegyzet világosan különböztet: „a tanításjel- legű elvek alá rendelt tartalom nemcsak maradandó elemekből áll, hanem esetlegesekből is... (ügyelni kell) a változandó mozzanatokra, amelyek természetesen vele járnak a szóban forgó tárgykörrel.”

Ami pedig változik, az a világ, amelyben élünk. A szociális tanítás az egyház olyan állandó igehirdető, pasztorális gyakorlata, melyet különösen jellemez, hogy két forrásból merít: a kinyilatkoztatásból és a mindenkori, helyi viszonyok tapasztalataiból. Ezért ma már egészen természetesnek kell tekintenünk, ha az egyház egyik régiójában a szociális tanítás — a változó világ dolgait illetően — mást emel ki, mást mond, mint a másikban.

A világ dolgaiban a laikusok a szakértők. Ezt a szerepet a zsinat korszakalkotó módon ismerte el és húzta alá. Az ő feladatuk, hogy pásztorikat segítsék az „idők jeleinek” felismerésében. „A papok ismerjék el és segítsék érvényesülni a világi hívők tekintélyét és az egyház küldetésében nekik jutott sajátos szerepet ismerjék el, hogy az emberi tevékenység különféle területein nekik van tapasztalatuk és ők az illetékesek, hogy így, velük együtt, képesek legyenek leolvasni az idők jeleit.”¹

A laikusok szerepének ilyen elismerése azt jelenti (jelentette?), hogy az ő szakértelmük nélkül — beleértve elsősorban a társadalomtudományokban szerzett ismereteiket — az egyház tanítóhivatala nem képes a rábízott isteni üzenetet megfogalmazni és továbbadni.

E bevezető gondolatok után lássuk, milyen hasonlóságok, eltérések és egymásra hatások jellemzik az egyház európai és harmadik világbeli szociális tanításának alakulását és ebben milyen szerepet játszik az ún. felszabadítási teológia.

Alapvető élmények

Az egyház szociális tanítása alapján álló élmények európaiak, a tulajdon és a társadalmi berendezkedés problémavilágából fakadnak. Az eminens értelemben vett első szociális enciklikákra nézve (RN, QA és OA) ez mindenképpen igaz.

A felszabadítási teológiák alapélménye az ún. „kétharmad-világban” a szegénység, az elnyomás, az igazságtalanság. Az európai gazdasági és politikai viszonyok száz évvel ezelőtti stabilizálása érdekében megfogalmazott Rerum novarum számára, a mai latin-amerikaitól sok tekintetben eltérő berendezkedés ellenére, a tulajdoni és gazdasági rendszerváltás

jelentette azt a kihívást, amire az egyház tanításának aktualizálásával válaszolnia kellett.

Ez a közös kihívás egyértelműen tükröződik a *Rerum novarum* és a latin-amerikai püspöki karok medellíni dokumentuma bevezetőjének összevetésekor.:

Az újítás szelleme, amely régtől fogva lebeg a népek fölött, miután a politikai területen kifejtette szörnyű hatását, át kellett hogy terjedjen a népgazdasági területre is. Sok körülmény kedvez ennek az átalakulásnak; a technikai segédeszközök tökéletesedése és az új termelési mód bevezetése révén az ipar hatalmasat fejlődött; a birtokos osztály és a munkások egymáshoz való viszonya jelentősen átalakult; a tőke kevés számú ember kezében halmozódott fel, miközben a nagy tömegek elszegényednek; a munkásokban növekszik az öntudat, szervezeteik megerősödnek; s ehhez járul még az erkölcsök hanyatlása. (*Rerum novarum* 1.)

Latin-Amerika kétségkívül átalakulóban van, a fejlődés jeleit mutatja. Ez a rendkívüli gyorsasággal zajló átalakulás az embert minden vonatkozásban felkavarja, a gazdasági feltételektől egészen a vallásig. Mindez arra utal, hogy kontinensünk olyan új történelmi korszak küszöbére érkezett, amelyet áthat a vágy a teljes egyenjogúságra, a felszabadulásra a szolgaság összes formája alól, az egyén felemelkedésére és közösséggé integrálódására. Egy új civilizáció fájdalmas születésének előjeleit látjuk. (Medellín 4.)

Norbert Greinacher tübingeni pasztorálteológus e hasonlóság mellett felhívja a figyelmet egy igen jelentős eltérésre is. A *Rerum novarum* bármennyire is a „világ dolgairól” beszélt, nem értékelhető a II. Vatikáni zsinat szemüvegén keresztül, mintha annak világra-nyitását készítette volna elő. Éppen ellenkezőleg, a *Rerum novarum* a maga korában az egyház általános antimodernista szemléletének a gazdasági szerepváltozásra alkalmazott kifejtését tartalmazza. Ilyen értelemben pedig éppen ellenkezőjét annak, amit akár a *Gaudium et spes*, akár az ettől (is) ihletett két legjelentősebb latin-amerikai dokumentum (Medellín és Puebla) hirdet.2

A gyors és az emberi élet és önértelmezés minden területét átfogó változások hazánk társadalmára is jellemzőek. Az egyháznak késznek kell lennie arra, hogy e változásokat elemezze és értelmezze.

„Az egész keresztény közösség az idők jeleire szegezett tekintettel, melyeket az evangélium és az egyház tanítóhivatalának fényénél értelmez, arra hivatott, hogy éljen a konkrét lehetőségekkel és vállalja a tényleges cselekvés felelősségét, mert csak így felelhet meg a változó feltételekből fakadó követelményeknek. Ez a szociális tanítás tehát dinamikus, kidolgozásánál a laikusok sem maradhatnak tétlenek, hanem legyenek pásztoraik szorgos segítői és bocsássák szolgálatukra keresztény tapasztalataikat, hivatali és tudományos illetékességüket”

A latin-amerikai egyházi tanítóhivatal a hangsúlyt arra a dinamizmusra helyezi, amely a mindig változó körülményeket figyelembe tudja venni.

„Ahhoz, hogy szociális tanításunk hiteles és mindenki számára elfogadható legyen, hatékony módon kell megfelelnie azoknak a súlyos kihívásoknak, melyek latin-amerikai valóságunkat fémjelzik.

A paraguayi püspöki kar világos beszéddel mutatott rá arra, hogy az egyház küldetésének lényegéből fakad a társadalmi kérdés megválaszolásában való aktív és hatékony részvétel, amelyet az adott politikai berendezkedés „urai” nem feltétlenül néznek jó szemmel.

„Korunk sok politikusa az egyházat tisztán vallási közösségnek tartja: egyenlőnek a hierarchiával, azt követelve, hogy ne vegyen részt aktívan az átalakulási folyamatokban, vagyis 'ne avatkozzon bele a politikába'. Legfontosabb feladatául pedig legföljebb azt jelölik ki, hogy a népet megnyugtassa, hogy a mélységes társadalmi szakadékokat a 'lelki egység' leplével eltakarja, tevékenysége pedig szorítkozzék egyedül a karitatív területre, föltéve, ha ezzel nem veszélyezteti a fennálló társadalmi-gazdasági rendet.”5

A súlyos átalakulás alapvető élménye az egyház általános érvényű szociális tanításának kontinensenként konkrét megfogalmazását követeli. Ugyanakkor a különböző kontinenseken szerzett tapasztalatok vissza is hatnak az egyház „kontinensek feletti tanítóhivatalának” igehirdetésére. Ebbe a kölcsönhatásba érdemes bepillantunk, modellül választva az ún. „harmadik világ” egyházi tanítóhivatalának és az azt inspiráló felszabadítási teológiának az általános szociális tanításra adott reflexióit.

Párbeszéd Észak és Dél között

A felszabadítási teológiák és az egyházi tanítóhivatal közötti dialógust nemcsak, sőt elsősorban nem is dogmatikai természetű nézeteltérések terhelik, fűszerezik. A nézetkülönbségek a helyi egyház társadalomba ágyazottságából és ennek értékeléséből fakadnak. Ezt a termékeny párbeszédet két, a magyar egyház szemléletének átalakításához is fontosnak tűnő példával illusztrálom; a kapitalizmus és az európa-központúság példáján.

„A kapitalizmus elfogadásából (belső kritika és a reform szükségességének hangsúlyozása mellett) és a szocializmus teljes tagadásából (melyet kezdetben még az erkölcsi vagy ideológiai kritika is kísért) az egyház hivatalos szociális tanítása lassan eljutott a kapitalizmus tagadásáig — *Laborem exercens* — (bár vannak bizonyos lehetőségek, melyek megengedik, hogy a keresztények mégis ilyen berendezkedésű rendszerekben éljenek) és a szocializmus elfogadásáig (összekapcsolva azzal a követeléssel, hogy a dolgozó ember a bürokratikus tervezettség minden döntési területén aktívan részt vehessen a döntési mechanizmusokban).”6

Enrique Dussel mexikói egyháztörténész fenti idézete szerint a harmadik világból szerzett egyházi tapasztalatok azzal termékenyítették meg elsősorban az egyház szociális tanításának szemléletét, hogy az a kapitalista gazdasági berendezkedés alapvető elfogadása helyett (vagy mellett) a gazdasági szereposztás szocialista kritikájával szembeni ellenállását fõladata. Ha II. János Pál pápa vonatkozó enciklikáit vesszük figyelembe, érthetõ is ez a (kissé leegyszerûsítõ) megállapítás. A világ szociális magasfeszültsége Észak és Dél között van. S bármennyire igaz, hogy a Nyugat és Kelet, a „Liberalisztikus kapitalizmus” és a „kollektivistá marxizmus” alternatíváival szemben egyaránt kritikus az egyház szociális tanítása⁷, a társadalmi kérdéssel kapcsolatos lelkiességének evangéliumi alapját a harmadik világ egyházaival és a felszabadítási teológiával folytatott párbeszéde révén találta meg:

„Lehetetlenség nem figyelembe venni ezeket az embercsoportokat. Ha elnéznénk mellettük, ahhoz a 'gazdag emberhez' hasonlítanánk, aki úgy tett, mintha nem ismerné a szegény Lázárt, 'aki az ajtója elõtt feküdt' (vö. Lk 16,19-31).

Ehhez hasonlóan jelentõs mértékben járult hozzá a harmadik világ egyházi tanítóhivatalának munkássága az európai tanítóhivatal európa centrikusságának túlhaladásához. A Rerum novarum még csak európai problémákkal foglalkozott, a többi kontinens súlyos gondjai nem kerültek a látómezejébe: rabszolgaság, bennszülöttek elnyomása egészen a népirtásig, stb. „Sajnos a katolikus szociális tanítás Latin-Amerikában eléggé ismeretlen. A felszabadítási teológia, amely nem tagadhatja marxista-európai eredetét, egyoldalú európa központúságot vet a szociális tanítás szemére, amely semmit sem használ a latin-amerikai gondok megoldásában.”⁹ A harmadik világ tanítóhivatala megkísérelt az európai viszonyokra fogalmazott tanítóhivatali felhívások és szempontok mentén a saját világára reflektálni és a szociális tanítás importja helyett saját szociális tanítást kifejleszteni. Ennek gyümölcsei azután a mai napig nagy hatással vannak az egész világegyház szociális kérdésekkel kapcsolatos szemléletére, sõt azon túlmenõen is. Az európai katolikus egyház latin-amerikai filiájából anyjával felnõtt és egyenrangú párbeszédre kész nagylány lett, akinek szavát már nem veheti hallatlanra. Ezt a „nevelési eredményt” immáron a Hittani Kongregáció is elismeri:

(Nem nélkülözhetõ) „a harmadik világ teológusainak és gondolkodóinak hozzájárulása az egyház szociális tanításához. Azoknak a tapasztalata is elengedhetetlen az egyház tanítói és lelkipásztori reflexiójához, akik közvetlenül a szegények evangelizálásáért és felemelkedéséért dolgoznak. Ebben az értelemben azt mondhatjuk, hogy az igazság bizonyos elemeit az evangéliumi gyakorlat tudatosítja az egyházban.”¹⁰

A szocializmus kísérletének csõdje

A szocialista berendezkedésû országok gazdasági és fõként társadalmi, erkölcsi csõdje az egyház hivatalos szociális tanítása és a felszabadítási teológusok reflexiói közötti nézetkülönbségek egyik sarkalatos pontját érintik: a marxista társadalmelemzést gyakorlatot. Bármennyire is jogos lehet a felszabadítási teológusok megjegyzése, miszerint az egyház hivatalos tanítása a felszabadítási teológiát a hagyományos nyugat-európai kommunizmus- ill. szocializmus-ellenessége miatt ítéli el, vagy próbálja háttérbe szorítani, a történelem kerekének legfrissebb fordulata a felszabadítási teológusok történelmi reálutópiáját, a létező szocializmus igazságosabb társadalmi rendszerét romba döntötte. Hiába próbáltak árnyaltabban fogalmazó szerzõk „sajátosan latin-amerikai szocializmusról”¹¹ beszélni, a realitás sokkos hatást váltott ki belõlük. Az is igaz azonban, hogy óvásuk jogos akkor, amikor egyes teológiai körökkel szemben állítják: a szocializmus kísérletének csõdje nem értékelendõ a kapitalizmus gyõzelmének.¹² A társadalmi rendszerek szembeszökõ történelmi változékonyságának jelen szakasza különösen nagy erõvel tudatosítja, hogy az evangélium társadalmi együttélésre vonatkozó tanítása nem vethetõ-rendelhetõ alá egyetlen társadalmi berendezkedésnek sem (GS 76). Az európai integráció lehetõségének elõtérbe kerülése pedig a világon lévõ igazságosság problémájának központi kérdésére irányítja a tekintetet: az Észak-Dél konfliktusra. Ebben a vonatkozásban pedig egyetértenek a felszabadítási teológusok a pápával. Ez a konfliktus pedig a világ bármely országában állomásozó helyi egyház számára egyértelmûen jelöli ki az igazságossággal kapcsolatos megtérés irányát.

Hazai szempontok

Az egyház szociális tanításának formálódásához, mint láttuk, a harmadik világ tanítóhivatala és a felszabadítási teológia reflexiói jelentõsen hozzájárultak. A párbeszéd hatástörténete még nem zárult le. Annál is inkább nem, mert a szocialista-marxista utópia valós társadalmi berendezkedése látványosan megbukott, s az érintett államok Európa új gazdasági és kulturális térképének megrajzolásán fáradoznak. Ebben a folyamatban a magyar viszonyokra vonatkozó egyházi szociális tanítás megfogalmazásához nélkülözhetetlen szempontokat vet fel az elsõ és harmadik világ egyházainak párbeszéde. E szempontok közül hármat emelek ki.

A szociális tanítás kijelentései lelkiismeret felszólításokat tartalmaznak elsõsorban és semmiképpen sem általános recepteket, melyeket a világ összes országában be lehetne váltani. Hazai egyházunk felelõsei — akik közé, mint láttuk, a szociális tanítással kapcsolatban kiemelten tartoznak a laikus szakértõk! — bármennyire is támaszkodni kívánnak az egyházi tanítóhivatal szociális dokumentumaira, nem mentesülnek attól, hogy a magyar társadalom sajátosságait figyelembe véve magyar szociális tanítást vessenek fel. Nem elégséges ugyanis sem a háború elõtti társadalmetikai

szempontokat újra hangsúlyozni, és éppen így nem elégséges az európai (kiemelten is a német és az osztrák) nővéregyházak szociális tanítását a hazai helyzetre „alkalmazni”. A hermeneutikai munka elkerülhetetlen. S talán az ilyen irányú kutatás és elemzés jelentőségében megelőzi azokat az egyébként társadalmi és gazdasági relevanciával is rendelkező pontokat, melyekről 1988 óta a magyar egyház tani tóhivatala szól.

A gazdasági átalakulás aprópénze, a politikai rendszerváltás gyakorlati következményei és a nyilvánosság „hatalma” az egyházi szociális kijelentésekben éppen úgy nem jelenthet „rettenetes fantomot”, amint a múlt rendszerben szerzett tapasztalatoknak sem lehet fennkölt szólamokkal hátat fordítani. A hazai viszonyok önálló egyházi elemzése éppolyan fontos feladat a magyar szociális tanítás megfogalmazásához, mint az egyház szociális tanításának megismertetése hazánkban.

„A marxizmustól való félelem sokakat megakadályoz abban, hogy világosan lássák a liberális kapitalizmus aggasztó valóságát. Azt mondhatjuk, hogy egy nyilvánvalóan bűnös rendszer veszélye miatt sokan elfelejtnek fellépni és küzdeni az ellen, ami egy másik, szintűgy bűnös rendszer következménye. Éppen ezt az utóbbit kell figyelemmel kísérni, anélkül, hogy a marxizmus történetének ateista és erőszakos vonatkozásairól megfeledkeznénk.”

A második szempont a politikai szférában megvalósítandó teremtő önállóság. Bármennyire is világosan látható, hogy a parlamenti és helyhatósági választások során, valamint az azóta eltelt politikai élet szólamai és konfliktusai világos ellentéteket sejtetnek, az egyháznak óvakodnia kell attól, hogy bármelyik politikai párt vagy akár koalíció szólamainak „felüljön”. Ezért megszívlelendő a pápa pueblai megnyitóbeszédének egy mondata:

„Ne áltassuk magunkat! Az egyszerű emberek az evangéliumon csiszolt érzékükkel nyomban felismerik, ha valaki az evangéliumot szolgálja az egyházban, vagy inkább kilúgozza és egyéni érdekeivel elfojtja azt.”¹⁴

Ugyanakkor egyházunknak azt is tudomásul kell vennie, hogy pusztán létével, szavaival, de hallgatásával is, valóságos politikai tényező hazánkban. Magyar egyházunk szociális tanításának hitelességéhez és tárgyyszerűségéhez tehát hozzátartozik a politikai erővel kapcsolatos teremtő önállóság megszerzése.

Az ideológiák és a pártok megpróbálják az egyházakat is a maguk szolgálatába állítani vagy jogos önállóságuktól megfosztani. Az egyházat maguk a keresztények, sőt a papok és szerzetesek is ilyen eszközzé alacsonyíthatják, ha az evangéliumot a gazdasági, társadalmi és kulturális vonatkozások figyelembevétel nélkül hirdetik. A gyakorlatban ez a kurtítás a fennálló rend bizonyos hallgatólagos, ha nem is tudatos támogatásával egyenértékű. A hagyományos integralizmus Isten országának eljövételét egyfajta történelmi visszalépéstől várja, a középkori

kereszténység visszaállításától, ahol a világi és az egyházi hatalom szoros szövetségben állt egymással.

A harmadik szempont a magyar katolicizmus társadalmi rétegződésének elemzéséből adódik. Az elmúlt rendszerben érhető okokból híján voltunk a társadalmilag hatékony, felnőtt értelmiségi rétegnek. A mai átalakulást kissé előre vetítette, hogy 1985 óta megfigyelhetően növekedett a magasan képzett értelmiségiek érdeklődése az egyház iránt. Ezek az értelmiségiek valószínűen többek között egyfajta általános ideológiai és politikai csalódás állapotában fordultak az egyházhoz, s kerestek benne „tisztá forrást”. Miközben reális alázattal megvallhatjuk, hogy a Szentírást leszámítva nem igen adhatunk mást a kezükbe, még alázatosabban be kiéli vallanunk, hogy éppen a szociális tanítás alapelemeinek megfogalmazásakor az egyház hazai tanítóhivatala pedig rájuk szorul. E vallomás hitelességét azonban nagyon lerontja, ha a magyar nép iránti felelősségétől áthatva a hazai tanítóhivatal méltatlan együttműködési kereteket kínálna ezeknek az értelmiségieknek. Ez ugyanis csalódottságukat még jobban fokozná és egyházunkból való kivonulásra készítené őket.

A magyar egyházzal beszélve könnyű kritizálni a vezetőség tétlenségét. De sokkal nehezebb a keresztény gondolkodás és szellemiség nélkül élő templomba járók „körmére nézni”, akik szorgosan megteszik a piaci lépéseket és önfelelt kritikátlansággal, vagy nem a szociális tanítás alapján állva fogalmazott kritikával közreműködnek az igazságtalanságokban. Miközben tehát a magyar egyház tanítóhivatalának felelősségéről szólunk/ egyáltalán nem erősíthetjük meg Isten népének tagjait a várakozó tétlenségben. Éppen a harmadik világ egyházainak alapsejtjei, a bázisközösségek, aktív egyházközösségek és mozgalmak munkája jelentette azt az alapot, amelyre a helyi tanítóhivatal a szakemberek mellett alapozhatott. Az egyház hivatalának szüksége van a laikusok sajátos Isten- és világtapasztalatára.

A szociális tanítás csak szép szavak gyűjteménye, ha nem áll mögötte egy valóságos nép, amely azt a gyakorlatba ülteti; az irányt adó tanítóhivatal nélkül pedig a nép harca rossz irányba tévedhet. A két szempont egysége meghatározó a szociális tanítás és a felszabadítási gyakorlat és teológia kölcsönös viszonyában.¹⁶

A szociális tanítás folyamatának Magyarországon is újra kell indulnia. Az európai és a latin-amerikai sajátosságok összevetésekor az a szempont vezetett, hogy a hazai szociális tanítás megfogalmazása számára ötletekre találhassunk. Hiszen nem az a feladat a *Rerum novarum* 100. évfordulójának ünneplésekor, hogy szidolozott múzeumi fogalmazványok előtt unatkozunk, hanem az, hogy azzal az elkötelezettséggel és társadalomba ágyazottsággal, amellyel azok fogalmazódtak, magunk is megfogalmazzuk a keresztény szociális tanítást: „*Rerum Hungarorum novarum*” — anno 1991.

Jegyzetek

1. PO 9. vö. AA 25. és a Cristifideles Iáid számos pontjával.; 2. Vö. Option für die Armen. Vom Ende einer Ideologie und vom Beginn einer theologischen Neubessinnung, Civitas, 46 (1991), 67-75. o.; 3. Puebla 473.; 4. Púddá 476.; 5. Paraguay püspöki karának pásztorlevele, 1969. április 23.; 6. Enrique Dussel: Ethik der Gemánschaft, Düsseldorf, 1988. 20. o.; 7. Solliditudo rei sociuís 21.; 8. U.o. 42. A gondolat a Populorum Progressio 47. pontja mellett (szegény Lázár képe) a Libertatis Conscientia 68. pontjára is hivatkozik, ahol az egyház „szegények iránti elöszerezetét” az emberi méltóság melletti tanúságtévésnek nevezi.; 9. Wolfgang Ockenfels: Kláné katholische Soziallehre, Trier, 2(1900), 31. o.; 10. A Hitta ni Kongregáció instrukciója a felszabadítási teológia egyes aspektusairól (1984), Libertatis nuntius, XI, 12-13, (AAS 76, 902); 11. Vö.: Peter Rottlander: Theologie der Befreiung und Marxismus, Münster, 1986; ÍZ Vö.: Leonardo Boff: Dos Ende der Produktum eines biliigen Antikommunismus CONCILIUM-aktuell 25 (1989), 367-368 v., sokkal realiztikusabban pedig Anton G. Weiler: jense- its des Marxismus, CONCILIUM-aktuell 26 (1990), 259-261. o.; 13. Puebla 9Z; 14. II. János Pál: Pueblai megnyitöbeszái III. 6. AAS LXXI 202. o.; 15. Puebla 558 és 560. o.; 16. Vö. Ricardo Anton- cich — José Miguel Munárriz: Die Soziallehre der Kirche Düsseldorf, (1988), 19. o.

GROMON ANDRÁS

MEGTORPEDÓZOTT PÉLDABESZÉDEK EGY MÁTÉI SAJÁTÓSÁG

Átlapozva evangéliumkommentárjaimat, különös jelenségre figyeltem föl: tudatosult bennem, hogy néhány példabeszédnek csak egy-egy részlete tekinthető hitelesen jézusinak, mert az evangélisták vagy beleírtak, vagy hozzátoldottak olyasmiket, amik az ellenkezöjükre fordították, vagy legalábbis megváltoztatták az adott példabeszéd eredeti mondanivalóját. Azután az is kiderült, hogy ezek között csak egy olyan példabeszéd van (a „gonosz szölmunkásokról” szóló), amely mind a három szinoptikusnál megtalálható, olyan nincsen, amelyik csak Lukácsnál lenne meg, viszont van még öt olyan, amelyik csak Máté evangéliumában van benne – vagyis egyértelműen mátéi jellegzetességgel van dolgunk.

Az alábbiakban kimutatom a betoldásokat/hozzátoldásokat, és így világossá válik majd a szóban forgó példabeszédek eredeti alakja, ill. eredeti mondanivalója is. Lássuk hát előbb a közös példabeszédet, azután a Máténál előfordulókat!

A gonosz szölmunkások

Ez a példabeszéd egyike annak a négynek, amelyik egészen különleges módon hangsúlyozza Isten jóságát, irgalmasságát és türelmét (a másik három: Mt 18,23-33; 20,1-15; Lk 15,11-32), és ebből a szempontból döntö jelentősége van Jézus istenképének bemutatásában,

sajátossága pedig Jézus fiú küldetésének kiemelésében áll.

A példabeszéd eredeti formáját Mk 12,1-6 (Lk 20,9-13 // Mt 21,33-37) tartalmazza: A szölmősgazda (Isten) sorra elküldi szolgálait (a prófétákat) a szölmőmunkásokhoz (Izrael népéhez és/vagy annak vezetőihez), de azok mindegyikkel kegyetlenül elbánnak, a gazda azonban nem áll bosszút, hanem végül elküldi hozzájuk szeretett fiát (Jézust), mert még mindig reménykedik: „A fiamat tiszteletben fogják tartani!”

Az itt kezdődő betoldás (Mk 12,7-9 // Lk 20,14-15 // Mt 21,38-41) azután az ellenkezöjére fordítja a példabeszéd értelmét: szó sincs már a szölmősgazda (Isten) jóságáról türelméről és reménykedéséről, ellenkezöleg: „Elmegy, elpusztítja a munkásokat, és másoknak adja a szölmőskertet!” Ez azoknak a korai keresztényeknek a felfogását tükrözi, akik úgy gondolták, hogy miután Izrael elvetette Jézust, Isten elfordult a zsidóktól, és a „pogányokból” megtért új népnek, az egyháznak adta országát (vö. Mt 21,43). Hol van már itt annak az Istennek a képe, aki fölkelte napját jókra és gonoszokra, s aki mindenkit meg akar menteni (vö. pl. Mt 5,45; Lk 9,54-56; 19,10)?

A mellett a rettenetes kár mellett, amit ez a betoldás Jézus istenképének elcsúfításával (illetve a zsidóság és a kereszténység szembeállításával) okozott, szinte eltörpül, hogy a szerző egyszerűen figyelmen kívül hagyta a történelmi tényeket. Szerinte ugyanis a) Jézus biztosan megjövendölte, hogy ellenfelei meg fogják ölni, de ennek ellenére nem tért ki gyilkos szándékuk elöl (nyilván azért, hogy „véres engesztelő áldozatával bizonyítsa Isten igazságosságát”: Róm 3,25-26; 8,3-4; 2Kor 5,21; Gal 3,13 stb.); b) „jövendölésével” valósággal belekergette ellenfeleit a gyilkosságba (12. v.), ahelyett hogy óvta volna őket attól; c) ellenfelei felismerték benne Isten fiát és az örököszt; d) (naivitásának csúcsa:) a zsidó „főpapok, írástudók és vénék” (vö. Mk 11,27) úgy vélték, Isten fiának meggyilkolásával ölükbe hullik Isten öröksége.

A búza és a konkoly

E közismert példabeszéd (Mt 13,24-29) szerint egy gazda jó magot vetett a földjébe, de aztán felütötte fejét a konkoly is; szolgálai ekkor megkérdezték, hogy elmenjenek, és összeszedjék-e a konkolyt, ő azonban határozottan megtiltotta: „Nem, nehogy a konkoly összeszedésekor kitépjétek vele együtt a búzát is!” (Bizonytalan, hogy a 30a vers – „Hagyjátok mindkettöt együtt növekedni az aratásig” – eredetileg hozzátartozott-e a példabeszédhez, ugyanis a példabeszédek nem allegóriák, vagyis a felhasznált kép egyes elemeit nem szabad megfeleltetni a valóság bizonyos elemeinek; ezért valószínűtlen, hogy az „aratás” célzás akarna lenni Isten végső ítéletére, a „jók” és a „rosszak” szétválasztására. Ez más probléma, nem része az itteni mondanivaló tárgykörének.)

A példázat eredeti mondanivalóját éppen az a meglepő mozzanat tartalmazza, amely ellentmond a korabeli „társadalmi” gyakorlatnak. Számos olyan irányzat működött ugyanis Jézus korában, amely – összhangban az ószövetségi alapelvvvel: „Irtsd ki körödből a gonoszt!” (5Móz 13,6; 17,7; 19,19; 21,21; 22,22.24; 24,7) – a „bűnösök” kiküszöbölésével Isten „tisztá” népének közösségét akarta megteremteni. Mindenekelőtt a farizeusok mozgalmára kell gondolnunk; ők az am ha arecet, „a föld népét” akarták kizárni, az „átkozott népséget, amely mit sem ért a törvényből” (Jn 7,49), és azt vallották, hogy ők maguk alkotják Isten igazi népét (nevük – „elkülönültek” – a „szentek” szinonimája...). Az esszénusok rajtuk is túltettek: kivonultak a „bemocsokolt szentélyből” a pusztába (Kumrán), és „az új szövetség gyülekezetét” akarták megalkotni. Ebbe a sorba tartozik Keresztelő János is, aki tanításával és alámerítési gyakorlatával azt a messiást hirdette meg, aki „megtisztítja majd szérűjét, összegyűjti búzáját a magtárban, a pelyvát azonban olthatatlan tűzzel fogja elégetni” (Mt 3,12)! És ne feledkezzünk meg a zelótákról sem, akik a megszállóktól és azok kollaboránsaitól akarták megtisztítani Isten népét (vö. Lk 13,1-3).

Mindezekkel szemben fogalmazza meg üzenetét Jézus (minden hallgatója számára, de talán különösen is „zelóta” lelkületű fertőzött tanítványainak címezve, vö. Lk 9,55): Isten nem tart igényt a ti ostoba buzgóságotokra! Ne tépjétek ki a konkolyt, hogy ki ne tépjétek vele a búzát is! Ne akarjátok Isten „tisztá” népét megteremteni: a „bűnösöknek” is helyük van benne! (Vö. Mt 13,47 és 22,10!) – Ez kétségtelenül megdöbbentő üzenet, de teljes összhangban áll nemcsak Jézus tanításával, hanem gyakorlatával is, hiszen ő feltétel nélkül egy asztalhoz ült „vamosokkal és bűnösökkel” (Mk 2,15), és a „kollaboráns” Zakeustól kért szállást (Lk 19,5 – különös tekintettel Lk 19,10-re!)

A példabeszédhez fűzött allegorikus magyarázatával (13,37-43) Máté teljesen elfedi az eredetileg morális és missziós jellegű üzenetet, és ehelyett az általa feltételezett apokaliptikus végítéletre irányítja a figyelmet, különös hangsúlyt téve „az Ország fiai” és „a Gonosz fiai” szétválasztására, illetve a törvényszegők tüzes kemencébe vetésére. Arról, hogy leírása idegen Jézustól, a következő jelenségek tanúskodnak: a) A magyarázat egyetlen szóval sem érinti a példabeszéd döntő mozzanatát, vagyis a konkoly kigyomlálásának megtiltását. b) Hemzsegnek benne a Jézustól idegen, de az apokaliptikában bevett fogalmak, például: Emberfia, az Emberfia országa, az Emberfia angyalai, tüzes kemence, az igazak fényes alakká válása. c) Bármilyen hihetetlenül hangzik is, ebben a hét versben Máté sajátos nyelvezetének 37 megnyilatkozása található meg; csak néhány példa: „akkor” (36. és 43. v; elbeszélő részekben Máténál összesen hatvanszor fordul elő, Márknál sosem, Lukácsnál kétszer); „odamentek hozzá tanítványai” (ld. még 5,1; 14,15; 24,3; vö. még 24,1; 26,17); „világ” (Mt: 9, Mk: 2, Lk: 3

előfordulás); „az e világi élet vége” (csak Máté használja); „mint a nap” (csak Máté, ld. még 17,2).

Máté már ennek az allegorikus-apokaliptikus magyarázatnak a betoldásával is nagy kárt okozott volna, de még rosszabb, hogy ennek a lényegét betoldotta magába a példabeszédbe is:

Egyrészt a 25. és a 27b-28a verset: „...amíg az emberek aludtak, eljött az ellensége, konkolyt vetett a búza közé, majd elment... [A szolgák megkérdezték:] »Uram, nemde jó magot vetettél a szántóföldedbe? Honnan van hát benne a konkoly?« Ő pedig ezt mondta nekik: »Ellenséges ember tette ezt!«” A gazda határozott válasza teljesen megalapozatlan: Honnan tudja hirtelen, hogy ellensége tetteről van szó, ha az éjnek idején történt, és sem ő, sem mások nem látták? De így kerülhet be az Ördög már magába a példázatba, hiszen az allegorikus magyarázatból majd „megtudjuk”, hogy „a konkoly ... a Gonosz fiai” (38. v.). (Ráadásul a 25. v. logikátlan, stílustalan és fölösleges elővételezése és megkettőzése a 28a versnek, de nyilvánvalóan csak a 28a verset akarja előkészíteni: „Ellenséges ember tette ezt!”)

Másrészt – és ez a döntő – beoldotta a 30b verset: „Aratás idején aztán majd szólok az aratóknak: Először a konkolyt szedjétek össze, és kössétek kévébe, hogy elégessék, a búzát pedig gyűjtsétek be magtáramba!«” Ezzel ugyanis egyértelműen az „aratásra”, vagyis az apokaliptikus végítéletre hegyezte ki a példabeszédet, és a gyanútlan olvasónak (szentírás-magyarázónak?) eszébe sem jut valami másra gondolni; a jövőre vetett tekintet immár tökéletesen eltereli a figyelmet a jelen feladatáról: „Ne gyomláljátok ki...!”

Mellesleg van itt még egy apró mozzanat, amely arról árulkodik, hogy valóban Máté betoldásával van dolgunk, nevezetesen az „először” időhatározó: „Először a konkolyt szedjétek össze...” Mert bár a tüzelőben szegény Palesztinában szokás volt a konkoly összeszedése és fűtőanyagként való felhasználása, egyrészt a konkoly összeszedése az aratás során ténylegesen nem „először” történt, hanem amikor összeszedték a kévét, akkor a konkolyt nem szedték föl, hanem ott hagyták feküdni, és utólag gyűjtötték össze, másrészt viszont az „először” nagyon is megfelel annak, ahogyan az apokaliptikusok elképzelték a végső események lezajlásának sorrendjét!

A kerítőháló

„Isten országával úgy vagyunk, mint azzal a kerítőhálóval, amelyet a tóba vetettek, és mindenfajta halat összegyűjtött” (Mt 13,47).

Ezt a példázatot igen ritkán idézik, pedig lényegében véve ugyanaz a mondanivalója, mint a konkolyról szólónak (azzal együtt alkot ún. kettős példázatot), de attól eltérően csak bennfoglaltan tartalmazza a „jók” és „rosszak” (emberek általi, erőszakos) szétválasztásának tilalmát. – Vannak olyan jézusi képek, amelyek groteszk vonásaikkal győznek meg (pl. a teve áthaladása a tű fokán, a szűnyog megszűrése és a teve

lenyelése, gerenda a szemben...), mások viszont magától értetődőségükkel, mint az itteni is: ha kerítőhálót vetnek a tengerbe, természetesen mindenfajta halat összegyűjt majd. Jézus morális üzenete, de ha úgy tetszik, missziós útmutatása tehát így hangzik: „Isten országa különböző típusú embereket fog össze – ezt el kell fogadnotok! Emberhalászokként nem szabad Isten országát csak azoknak felkínálnotok, akiket magatokhoz illőnek vélték, vagy akikről úgy gondoljátok, hogy a legkevesebb nehézséget okozzák majd. Mindenkit hívjatok meg (vö. ismét Mt 5,15 és 22,10), ellentétben Izrael jámbor vagy kevésbé jámbor elitista csoportjaival, amelyek csak a hasonzorúkat veszik föl körükbe!”

De akárcsak a konkoly-példázathoz, Máté a háló-példázathoz is allegorikus-apokaliptikus értelmezést csatolt, amely az ottaninak (37-43. v.) az itteni képhez alkalmazott, kivonatos ismétlése (13,48-50), s amellyel persze ismét a világ végi fenyegető ítéletet hangsúlyozza: „...amikor [a háló] megtelt, kihúzták a partra, leültek, a jókat edényekbe szedték össze, a használhatatlanokat pedig kidobták. Így lesz az e világi élet végén is: kimennek majd az angyalok, különválasztják az igazaktól a rosszakat, és a tüzes kemencébe vetik őket: sírás és fogcsikorgatás lesz ott!” – A búzáról és a konkolyról szóló fenti magyarázat 4. bekezdésében említett jelenségeket megerősítik az itteniek: a) Ellentmondás van a kép és a magyarázat között, mert a kép csak különböző halfajtákról (gör. ek pantosz genusz) beszél, minősítés nélkül, az emberekre alkalmazott magyarázat viszont erkölcsi különbséget tesz jó „halak” és használhatatlan „halak” között. b) A 48. versbeli szaprosz jelző („használhatatlan”) eredeti jelentése („korhadt, rothadt, romlott”) nem illik a képhez, hiszen rothadt halak legfeljebb a piacon vannak, a tóban (normális esetben) nincsenek; ha viszont átvitt értelemben fogjuk fel („alkalmatlan, haszontalan, használhatatlan, rossz”), akkor ez már a példázat által használt képbe viszi bele a Máté-féle magyarázatot (ahogyan a búza és a konkoly esetében is láttuk).

Tízezer talentum elengedve

Ez esetben meglehetősen könnyű dolgunk van a példabeszéd eredeti értelmének megállapításakor, mégpedig elhangzásának előzménye alapján (Mt 18,21-22): Péter apostol megkérdezi Jézust, hányszor kell megbocsátania embertársának, ha az vétkezik ellene. Talán hétszer? Jézus válasza: „Nem azt mondom neked, hogy akár hétszer, hanem azt, hogy akár hetvenszer hétszer is.” Ez a válasz nem igényel különösebb magyarázatot: a korlátlan megbocsátást hirdeti – mert Jézus annak az Istennek a képviselője, aki korlátlanul megbocsát (vö. Mt 5,38-41.43-45; Lk 6,32-36). Az ezt követő, a szolgálival számadást tartó királyról szóló példabeszéd aztán „csak” szemléltetése a korlátlan megbocsátás jézusi alaptételének (Mt 18,23-33):

Egyik adósa 10000 talentummal tartozik a királynak (ez az összeg a határtalan eladósodás jelképe,

tízezerszer hatezer napi munkabért jelentett akkoriban), amelyet – mivel az nem tud fizetni – egyetlen kérő szavára elenged neki a király (vö. Lk 7,41-42!). A királytól távozva találkozik egyik szolgatársával, aki száz dénárral (száz napi munkabérrel) tartozik neki, de nem tudja megadni, ezért haladékként könyörög; hiába, mert ő az adósok börtönébe vetteti. A többi szolga jelenti ezt a királynak, aki ismét maga elé idézi őt, és ezt mondja neki: »Gonosz szolga, egész tartozásodat elengedtem neked, mivel kéreltél engem. Nem kellett volna-e neked is megkönyörülnöd szolgatársadon, ahogyan én is megkönyörültem rajtad?«

Eredetileg itt ért véget Jézus példabeszéde, hiszen lényegileg ez a kérdés szemlélteti a feltétel nélküli, korlátalan megbocsátás alaptételét. Máté azonban hozzát teszi: „Ekkor megharagudott rá az ura, és átadta őt a hóhérségeknek, amíg meg nem fizeti neki egész tartozását” (34. v.). Ez a toldalék semmiképp nem tartozhatott bele Jézus eredeti példabeszédébe, mert ellentmondásban van a 27. vers ténymegállapításával: „Az úr szíve megesett ezen a szolgán, elbocsátotta, és adósságát is elengedte”, visszavonja annak üzenetét, sőt ellenkezőjére fordítja a királyról/Istenről rajzolt képet: a végtelenül nagylelkű megbocsátás helyébe az igazságos megtorlást állítja (vö. Mk 12,7-9; Mt 22,7 és Lk 19,27.)

Állításomat megerősíti, hogy Jézus tanításának egyik központi mondanivalója éppen az igazságosság felülmúlása a határtalan és feltétel nélküli szeretet révén (ld. pl. Mt 5,20.45; 20,9.15b; Lk 6,32-36; 15,20.22-24.29-32; 18,14a). Ezt a tartalmi érvet megerősítő, fontos formai párhuzamot jelent Mt 25,27 és Lk 15,32, mert ott is egy feltételes módban megfogalmazott elvárással ér véget a példabeszéd: „Oda kellett volna adnod...”, „...örülnöd kellett volna”!! (Bár nincs meg a teljes formai párhuzamosság, de ide sorolhatjuk Mt 20,15-öt is, hiszen az könnyedén hangozhatna így is: „És nem kellene-e jó szemmel nézned, hogy én jó vagyok?”)

Okos szüzek

„Az okos és a balga szüzek” példabeszédének csak az első fele tekinthető Jézustól származónak (Mt 25,1-4): „...úgy áll a dolog az Isten országával, mint azzal a tíz szüzzel, akik fogták fáklyájukat, és kimentek a vőlegény fogadására. Közülük öten ostobák voltak, öten pedig okosok, az ostobák ugyanis magukkal vitték ugyan fáklyájukat, de olajat nem vittek magukkal, az okosok viszont fáklyájukkal együtt olajat is vittek edényekben.”

Így, az apokaliptikus toldalék (az Emberfia váratlan, ráadásul fenyegető érkezése) nélkül nem olyan nehéz megfejteni a példázat mondanivalóját. Formailag megfogalmazva: Az olaj nélküli fáklya semmit sem ér. Ma talán úgy mondaná Jézus: áram nélkül mit sem ér a villanykörte. Tartalmilag az okos és az ostoba építkezőről szóló példázat (Mt 7,24-27) igazít el minket, mert ott ugyanúgy okos és ostoba szereplőkről van szó, és Jézus a példázat „megfejtését” is közli.

„Szubjektív” megfogalmazásban: aki hallgatja az ő szavait, tanítását, de nem váltja tettekre őket, az ostoba ember – és ne csodálkozzék, ha „élete háza” egyszerűen összeomlik. „Objektív” megfogalmazásban: Jézus szavainak meghallgatása és elvi elfogadása önmagában nem elég az Isten országába jutáshoz, ahhoz tettekre kell váltani őket. Aki így jár el, az cselekszik okosan. (Ugyanarról van tehát szó, mint amit tételszerűen és teljesen világosan a Mt 7,21 is tartalmaz, bár ott más a közvetlen mondanivaló.)

Máté azonban hosszú apokaliptikus függelékkel csatolt a példabeszédhez, ezzel egyrészt érthetlenné téve, másrészt teljesen más mondanivalóval látva el azt (25,5-12): „A vőlegény azonban késett, s ők valamennyien elszunnyadtak, és aludtak. Éjfélkor kiáltás hallatszott: »Íme, jön a vőlegény! Menjetek ki a fogadására!« Akkor felébredtek azok a szüzek mind, és rendbe hozták fáklyájukat, de az ostobák így szóltak az okosokhoz: »Adjatok nekünk az olajotokból, mert fáklyáink kialvóban vannak! « Az okosok azonban így feleltek: »Nehogy ne legyen elég se nekünk, se nektek, menjetek inkább a kereskedőkhöz, és vásároljatok magatoknak!« De amíg azok elmentek, hogy vásároljanak, megjött a vőlegény, és akik felkészültek, bementek vele a lakodalomba. Aztán bezárták az ajtót. Később megjött a többi szűz is, és így szóltak: »Uram, uram! Nyiss ajtót nekünk!« Ő azonban így válaszolt: »Ámen, mondom nektek, nem ismerlek titeket! «”

Máté ezzel ismét annak az éberségnek a fontosságára hívja föl a figyelmet, amelyre „az Emberfia késlekedése” miatt van szükség, vagyis az őskereszténységnek a parúzia (Jézus második eljövetele) elmaradása/elhúzódása miatt keletkezett válságára reagál a maga apokaliptikus-allegorikus fantáziálásával: a vőlegény Jézus, megérkezése a parúzia (világvége), a lakodalom a transzcendens Isten országa, az ajtó bezárása a végítélet és az örök büntetés.

Az iménti tartalmi érv mellett formai elemek is a betoldás hitelessége ellen szólnak. Jézus, a zseniális példázatköltő nem követett volna el ilyen hibákat: Az ostoba szüzek az éjszaka közepén mennek olajat vásárolni (ámbr az is lehet, hogy élelmes kereskedők lakodalom alkalmával éjjel is nyitva tartottak); egy keleti lakodalmas társaság bezárkózik (vö. Lk 14,23); a feledékenyeket/hanyagokat kizárással büntetik, noha jóváteszik hibájukat; az okos szüzek társfelelőssé válnak, mert nem akartak osztozni; a vőlegény nem ismeri a koszorúslányokat.

Túl a törvényeskedésen

A különböző mértékben kiosztott talentumok példabeszédét (Mt 25,14-27) leegyszerűstő módon a talentumok kamatoztatásának tanításaként szokták értelmezni, de másról és többről van szó. A történet szerint azok a szolgák, akik megduplázták a rájuk bízott pénzt, bemehetnek uruk örömlakomájára, aki viszont csak gondosan megőrizte, és hiánytalanul visszaszolgáltatta, az kemény szemrehányásban

részesül: „»Rossz és aggályoskodó szolga! Úgy tudtad, hogy ott is aratok, ahol nem vettem, és onnan is gyűjtök, ahová nem osztogattam? Oda kellett volna hát adnod a pénzemet a pénzváltóknak, így megérkezésemkor kamatostul kaptam volna vissza azt, ami az enyém!«”

Ösztönösen azt kérdezzük: Nem járt-e el teljesen korrekt módon a harmadik szolga? Az úr ugyanis nem adott útmutatást arra nézve, mit kezdjen a rábízott pénzzel, márpedig más pénzével a saját szakállunkra gazdálkodni igen kockázatos dolog. Ezért ez a szolga a lehető legnagyobb biztonságba helyezi urának pénzét, így jó lelkiismerettel várhatja az elszámoltatást. És akkor éri a meglepetés, urának váratlan válasza; bár az utolsó fillérig pontosan elszámolt, azt kell hallania: „Te rossz és aggályoskodó szolga...!”

Nos, éppen itt, a harmadik szolga alakjában és viselkedésében, illetve az úr reakciójában áll az igazságosság iránti érzékünket provokáló, az igazságosságot megcsúfoló mozzanat, és ebből fakad a példabeszéd mondanivalója: Isten nem előírások korrekt/szolgai teljesítését várja el az embertől, hanem azt bátran túlteljesítő magatartást, konkrétan: a Jézus által hirdetett „Isten országa” az igazságosságot meghaladó szeretetet kíván meg az embertől, és ennek érdekében persze fantáziát és kezdeményezőkétséget, kockáztatni is tudó, merész elkötelezettséget is. Mások más képet használva utalt erre Jézus: egy szolga csak a legszükségesebbet teszi meg (hogy elkerülje a büntetést), Isten azonban nem szolgákat akar, hanem szabad fiakat-lányokat (vö. Mt 5,45!), akik ismerve apjuk szándékát, valami „többet” tesznek (ld. Lk 17,7-10).

Máté azonban ezt a példabeszédet is olyan apokaliptikus kiegészítéssel látta el, amely az „utolsó ítélet” „végső elszámoltatására” irányul: „Majd azt mondta: »Vegyétek hát el tőle a talentumot, és adjátok oda annak, akinek tíz talentuma van! ... Ezt a használhatatlan szolgát pedig dobjátok ki a külső sötétségre: ott sírás és fogcsikorgatás lesz!«” (25,28-30). A „Vegyétek hát el tőle...” allegorikus célzás az ítéleten segédkező angyalokra (vö. Mt 13,39.49 és 25,31!), a „külső sötétség” pedig a „sírás és fogcsikorgatás” pedig a pokol szenvedéseire. De aligha tévedünk nagyot, ha azt gondoljuk, hogy Máté már az eredeti jézusi példabeszéd egyes vonásait is ilyen allegorikusan értette: A talentumokat kiosztó ember „elutazott külföldre” (15. v.): utalás Jézus „mennyebevitelére” (a mínák párhuzamos lukácsi példázatában ez a vonás még erősebb, ott „távoli” országról van szó: Lk 19,12). „Hosszú idő múlva aztán megjött azoknak a szolgáknak az ura, és elszámoltatta őket...” (19. v.): célzás Jézus „második eljövetelére” és „világbírói” szerepére. A talentumokat kamatoztató szolgákhoz így szól az úr: „Menj be urad örömlakomájára” (21. és 23. v. vége): célzás „az örök élet boldogságára”.

Ha összevetjük az öt mátéi esetet, akkor két dolgot figyelhetünk meg:

a) Máté minden esetben törli az eredeti példabeszéd morális üzenetét, és lényegében véve dogmatikát állít a helyébe: a szigorú végítéletre helyezi a hangsúlyt. (Bár kétségtelenül ennek is van általános morális vonatkozása: „Legyetek éberek, és viselkedetek rendesen, hogy megállhassatok az ítéleten!”) Így lesz az örömmüzenetből („evangélium”) fenyegetés (a németek szellemes szójátékával: Frohbotschaft helyett Drohbotschaft)!

b) A Máté által elfedett morális tartalom az első két esetben (búza és konkoly, kerítőháló): Isten országából nem szabad kitiltani/kiirtani a „bűnösöket”, a harmadik és az ötödik esetben (tízezer talentum, eltérő talentumok): az igazságosságot meghaladó szeretetre van szükség, a negyedik esetben pedig (okos és ostoba szűzek): nem elég meghallgatni Jézus tanítását, hanem tettekre is kell váltani. – Mivel nézetem szerint végső soron az első két eset is az igazságossággal függ össze („korrekt rendcsinálás”), ezért megkockáztatom, hogy az ötből négy esetben arról van szó, hogy Máté nem tudott mit kezdeni az igazságosságot („a mérleg törvényét”) fölülmuló (és ebben az értelemben az igazságosságot tagadó) szeretet „botrányos” eszméjével (a jézusi tanítás lényegével!), és ezért átírta azt. (Jól szemlélteti ezt a „kései szőlőmunkások” példabeszédével kapcsolatos eljárása is: noha magát „az igazságosságot megcsúfoló” példabeszédet – akik csak egy órát dolgoztak, ugyanannyi bért kapnak, mint akik egész nap fáradtak – nem változtatja meg, de egészen más mondanivalót sugalló kommentárral látja el: „Így lesznek az utolsókból elsők, és az elsőkből utolsók”: Mt 20,1-15.16.)

GARAY ANDRÁS

ÉS MÉG MIRŐL?

És még miről... – adtuk a címet ennek az előadásnak és joggal kérdezhetitek, meg mi van még a szereteten kívül. Miről lehet itt még beszélni, a család, a közösség, a Bokor és Náci által kifejtett gondolatokon túl?

Van-e még valami a szereteten túl, amiről érdemes beszélni illetve, ami a szeretetünkön túl van érdekes-e egyáltalán? Erre azt kell mondani, hogy nincs, vagy már túl van azon a kompetencián, amit itt mi most fontosnak gondolunk. Akkor hát miről lehet itt még beszélni?

Azonban azt is meg kell kérdeznünk önmagunktól mi az, ami gátolja bennünk a szeretet kifejeződését, kialakulását, a jobbat és többet szeretést? Vajon az, hogy hamar a szeretetünk végére érünk, mitől van? Mit kell érte tennünk, hogy ne így legyen. Kimerítettük-e azt az eszköztárat, ami potenciálisan lehetséges számunkra?

Olyan ez, mint egy dudás, aki csak akkor tud a kezeivel játszani és gyönyörű dallamokat kicsiszolni a hangszeréből, ha közben fújja – ha úgy tetszik, belefújja bűját, örömet – a birkabőrbe. És egyensúlyba kerül az input és az output, mindig lesz nyomás, játszani: azaz szeretni való. Mert a szeretet tank kiürül, ha nem is egy nap alatt, de évek alatt, az ember elveszíti energiáit, kiég, és csak félve állapítjuk meg itt a Bokorban is egymásról, x vagy y úgy megváltozott, kiégett, már nem csinálja tovább. Pedig milyen lelkes volt, „csak úgy lángolt a szíve”.

És nem csak egy ilyen mechanikus egyensúlyi dologról van szó, hanem mindannyian érezzük, hogy „annyira bonyolult lett minden, hogy csak a kivételes értelem képes úrrá lenni rajta: mert immár nem elég jól játszani a játékot. Hanem minduntalan felmerül a kérdés: ezt a játékot kell-e egyáltalán játszani és melyik a helyes játék” - írja Wittgenstein már vagy 100 évvel előttünk.

1. A ma embere

Így hát önmagunkba kell néznünk. S ahogy egy problémás gyereket elvisszük a pszichológushoz, nekünk is alapvető kérdéseket kell tisztáznunk. Az alapvető kérdések túlmennek a mindennapi kenyérgondokon és a személyi érettségünk szintjét vizsgálják. Ki vagyok én? Ez az önismeret útja:

Mi motivál bennünket?

Kényszer, hogy másoktól elismerést nyerjek, vagy hívás, hogy önmagam kibontakoztassam mások javára. Mi a létezésünk témaköre? Mi felé vonzódunk? Önmagunk és önértékünk, vagy a külső világ felé és a hívó érték felé

Mi az irányultságunk? Tekintélyre irányul és vakon követ valamit, vagy az értékre irányul, minden felszólítás nélkül tesz valamit. A múltra irányul - ismételve múlt alapparancsait és fáradozva, hogy azt végképp eltörölje, vagy a jövőre irányul, hol a múlt csak ugródeszka az újabb értékek felfedezésére

Milyen a növekedésünk? Állandósult, tehát statikus, hol nincs növekedés, nincs tanulás, nem vagyunk képesek alkotóan közeledni egy új helyzet felé és ismételjük a múlt alapparancsait, vagy dinamikus, ami azt jelenti, hogy tudatában van az értéknek és van hozzá érteke, ezért növekszik, fejlődik és képes az új helyzetekhez alkalmazkodni.

Milyen a büntudatunk? Sürgetjük-e a büntetést és a bűnhődést, mely sokszor nem arányosan a megsértett értékkel, vagy látjuk a jóvátétel szükségességét, de úgy, mint a jövőre irányuló érték átrendezését, és arányosan a megsértett értékkel.

Milyenek a változásaink? Hirtelen, gyors változások jellemzik a lelkesedéstől a mélybe zuhanásig, vagy fokozatos a fejlődésünk és arányos a lét majd minden dimenziójában

De nézzük meg a vallásosságunkat, a hitünket is egyben, mert a fenti általános elveket a vallás, az Isten és ember viszonyaiba rendezve még jobb tükröt tarthatunk magunk előtt, azaz, hogy a vallásosságunk

belülről bontakozik-e ki bennünk, vagy kívülről (törvények, szokások, rendek alapján) meghatározott. Mert míg az első esetben az mi magunk vagyunk, a második módon csak egy ruha rajtunk, amit vagy félünk levetni és szorongatjuk, mint a babaruhát, mert biztonságot ad, vagy egyszerűen ledobjuk magunkról.

Ma, ha körülnézünk, mindenki válságról beszél. Gazdasági válság, politikai válság, morális válság. De a fentiek tényében már azt láthatjuk, hogy minden válság alapja az ember válsága. De lépünk az emberen is tovább. Az ember kapcsolatokba ágyazott lény, aki lesöpör magáról mindent, ami nem működik az életében. És lesöpri Istent is, pontosabban azt az istenképet, amit tanult, amit mutattak neki, ami ma van. Tehát a válságok legfőbb oka az istenkép válsága.

Mert egy torz Istenképből torz emberek következnek, akik torz társadalmakat hoznak létre, torz egyházakat, torz gazdaságot és lassan úgy érezzük, hogy nincs menekvés ebből a lefelé húzó örvényből. És mi most itt élünk ebben az eltorzult világban és keressük és megteremteni akarjuk az Istennek az országát.

Tehát újra kell fogalmaznom önmagam: ki is vagyok valójában, hol állok, tartok ezen az úton.

2. A ma Istene

„Istent még senki nem látta” – tehát csak az emberi tapasztalás, gondolkodás, hit, személyesség alakította ki azt az istenképet, amit ma gondolunk, ami megjelenik az Egyházak tanításában. Abban a tanításban mely évtizedek óta – itt Európában – veszt el az emberek szimpátiáját és tömegesen hagyják ott az Egyház által képviselt dolgokat. S ha formálisan még ott is vannak, moráljukban, gondolataikban, mindennapos életvitelükben már nem követik.

Tudunk erre rengeteg példát is mondani. És bizony, amikor a népszámlálás kérdőívét kitöltöttünk magunk is elbizonytalanodtunk, hogy beírhatjuk-e még, hogy katolikusok vagyunk. Nyilván ezen túlléptünk (és gondolom életkor függvényében beírtunk valamit) de „titkon éreztük”, hogy, ha igazából válaszolnánk azt írnánk be: vallásos vagyok a magam módján – és a vallásszociológiai szerint ez ma messze a legnépesebb réteg a társadalomban (kb. 50 %-az az embereknek válaszol így, szemben az vallásos vagyok az Egyház tanítása szerint a népesség 10%-val). Ha kitekintünk – például az Érted Vagyok segítségével - a nemzetközi teológia világában láthatjuk a vitákat, s a különvéleményeket, és ahogy Gyurka bácsi többször – valljuk be elégedetten - megjegyezte, szinte minden valamire való teológus összerúgta mára port a Hittani Kongregációval.

Az Egyház Jövőkutató Intézete- mert ilyen is van (neves teológusokkal , szociológusokkal, szakemberekkel) - vagy a változás azonnali szükségességéről beszél, vagy sürgeti a fundamentalizmushoz való visszatérést. Mindkettőre látunk is egyre gyakrabban szép példákat.

És ne gondoljuk, hogy ez csak egyházvezetési ügy. Bár tudjuk, hogy az Egyház nagy monopóliuma az Isten, hogy amikor erre gondolunk, az ugorjon be, amit ő mond Istenről. Mi magunk is hányszor mondjuk azt: nem kell ezzel foglalkoznunk, nem a mi dolgunk, bízunk kell, vagy még megspékeljük a „pokol kapui sem vesznek erőt rajta” jézusi mondásával. Vagy ha nem az Egyház a Bokor fundamentalizmusába jutunk, amit viccesen így mondhatunk: benne van a KIO-ban vagy nincs. Ha benne van: ott a megoldás, ha nincs akkor nem is fontos.

Mindezek csak jelenségei annak a ténynek, hogy az Istenről való elképzeléseink nem működnek. Az, amit várnánk, amit képzelünk, amiben hiszünk, nem működik, vagy tömegesen nem működik. A nem működés meg könnyen belátható: az istenkép nem tud összekapcsolódni az emberrel, ki Isten képére lett teremtvé. Persze kikiáltjuk ezért az embert hibásnak. Valljuk be nem mai találmányként. És valljuk be öntudatosan azt is, az hogy mi működünk az azért van, mert az istenképünk működőképessé tesz bennünket. És ne feledkezzünk meg eltávozott és itt élő nagyjainkról. Gyurka bácsi, Bandi bácsi, Feri bácsi, Barna vagy Laci hihetetlen nagy munkát végeztek.

De lássunk egy - két példát erre az istenkép sokszínűségeire és lássuk be, hogy bennünk is hogy harcolnak ezek egymással, pl. Ki Jézus?

Teológia az újszövetség alapján (elsősorban Pál)

Az ember és Isten közötti viszony megromlott Ádám vétkeivel. Ezt a viszonyt Jézus Krisztus megváltó áldozata állította helyre: a keresztdozat kiengesztelte a haragvó Atyát és ezért Jézus Krisztust az Atya feltámasztotta és legyőzte a halált: Jézus vére lemosa az emberről a bűnt és megváltott minket a halálból.

Teológia jézus tanítása alapján

Az emberek félreértették Istent. Jézus eljött az Isten világából, hogy bemutassa, milyen az Isten valójában, Meghirdette az örömhírt, a szeretet országát, ezért elfogták és kivégezték, s mivel a kereszten is megvallotta az Istenhez tartozást, nem lépett ki a szeretet világából, visszament az Atyához. És nekünk követőinek is így kell cselekednünk és az Atya bennünket is befogad.

Teológia a gnosztikus tanítások alapján

Az Atya első teremtménye Jézus, ki első a teremtettek között. Ezért az Atya első teremtménye különböző történelmi időszakokban és kultúrákban eljön és meghirdeti az Isten valóságát, az Istenhez vezető utakat. Ő történelem őt Ehnatonként, Buddhaként, Szókratészként, Jézusként, stb. ismerheti meg, kik mind ugyanannak az első teremtménynek megjelenési formái

Jézus a történelem alapján

Jézus Krisztus történelmi személy, a qumráni esszénus közösség tagja, melyre ráaggattak számos mitikus elemet, tanítását és a teológiáját összeollózták a kor vallási megfelelni akarásának és hiedelmeinek sokszínűségéből és a történelmi Jézus és a hit Krisztusa

között számos ellentmondás van. Pl. kánaánita természetvallások a meghaló és feltámadó Istenről, hol minden ősszel rituálisan megölték Isten és tavasszal feltámasztották. A tavaszi napéjegyenlőség rituális szex orgiái, hol az Isten egyesül az emberrel, a Moloch kultuszban a Bika véráldozat, mint a bűnöktől való megtisztulás, Héraklész (ember és Isten gyermeke, népének megváltója, aki alászállt a poklokra. stb. És ott a felirat a denderai Ízisz templom falán: Ízisz mondja: „Ti, akik megfáradtatok, gyertek hozzám, nálam felüdülést találtok”.

3. A Holnap embere

A holnap embere – mint érett személyiség – személyességre vágyik Istennel. És elindul egy úton, mely ma nagyon nincs kivilágítva és sokszor tapogatóznia kell, és könnyen szakadékba esik vagy eltéved. De mégis egyre többen járnak ilyen utakon – ha nem is mind szimpatikus nekünk és vallásosságunk okán tiltakozunk ellene vagy máglyát is gyújtánánk.

Mert mi történt? Ha az inga kileng, előbb-utóbb visszaeng és lázas keresés indult meg: hogyan is van ez az ember és Isten dolog?

Az erre a kérdésre érzékeny ember másként kezd tekinteni önmagára. Pszichológiai kutatások nagyon átírják ma ez ember önmagáról alkotott képét. A kutatás és a világ kinyílása az utazás, internet, más kultúrák és vallások, ember és istenképek megismerése következményeként, az ember átérzi, hogy saját kultúrája milyen gettó a szabadon szárnyaló gondolatai előtt.

A kérdés, mely szerintem alapkérdés – ma így fogalmazható meg. Él a Bennem az Isten lelke, vagy nem él? Bővített mondatban: a teremtettségben Isten a saját lelkét belénk leheli-e? Tehát van-e az ember személyiségén belül egy isteni rész vagy nincs?

Erre lehet igennel válaszolni, ahogy Szent Pál még a tesszalónikaiakhoz írja: „Maga pedig a békesség istene szenteljen meg titeket mindenestül, hogy a ti egész szellemetek, mind lelketek, mind a testetek fedhetetlenül őriztessék meg a mi Urunk Jézus Krisztus eljövételére”. Magyarán az ember hármas. Ahogy az Isten hármas, az ember is az. „Amint a mennyben úgy a földön is”. Pál szerint össze kell törni a cserépedényt, hogy a bennünk lévő kincs a napvilágra kerüljön. Ha csak test vagyunk – akár egy szeretetkapcsolatban is csak egy százból sodorjuk a köztünk lévő kötelet, ha test és lélek már négyből, de ha a magunk és a másik hármasságát komolyan vesszük már kilencből. A kilenc százból sodort kötél, szinte elszakíthatatlan.

Jó jó, ez így van, de mi ezzel a baj? Hát az – és lehet, hogy meglepődtök-, de ez nem katolikus tanítás. A 4. Konstantinápolyi zsinaton (869-ben) hoztak egy dogmát, melyben az ember személyiségét úgy definiálták, hogy testből és lélekből áll (tehát az addigi hármasság helyett – test, lélek és szellem) csak két részből, azaz megfosztottak bennünket annak hitétől (és valljuk be gyakorlatától) hogy az Isten lelke bennünk él.

Ez a lépés beláthatatlan következményekkel járt, hiszen a felvilágosodáskor – a tudományos gondolkodás hatására a lelket beszuszakolták a test egy bonyolult funkciójába és utat nyitottak a csak testben gondolkodás, azaz materializmus előtt. Gondolhatjuk, hogy miért hozták ezt. Fantáziáokra vagy történelmi ismereteitekre bízom. Érdekeset olvastam a keleti egyházak elszakadásának okairól. Nem politikai, gazdasági vagy hatalmi okok játszottak abban szerepet, hanem az un. dogmafejlődés elutasítása. Magyarán megunták, hogy a nyugatiak állandóan változtatták, fejlesztették őket. A keleti egyházak csak az első 6 egyetemes zsinatokon (681-ig) hozott dogmákat fogadják el, tehát az ottani tanításban még él az a hármasság ténye. És ezért is a spirituális élet nagyon intenzív és ma Magyarországos is hatalmas vonzása van. Ma bizony sokan Athosz hegyére emelik a tekintetüket. A keleti egyházatyák egy mondatos összefoglalása Szent Atanázstól származik: „Isten emberré lett, hogy az ember istenné legyen.”

Tehát az alapkérdésre válaszolhatunk igennel és nemmel. Ha igennel válaszolunk (és ezt komolyan is gondoljuk) lázas nyugtalanság vesz rajtunk erőt: Isten lelke bennem hol, hogyan és hogyan tudom Őt megismerni, megtapasztalni és teret engedni Neki magamban? És ezen az úton – ami a Bokorban is sokakban lezajlik – az emberkép változása után az istenképek megváltoznak. Mit kell csinálnom? Hogyan kell lebontanom az egóm gátjait, hogy Isten érvényre jusson bennem.

De válaszolhatok nemmel is. Isten nem lakik bennem, de a személyiségem olyan lehet, hogy a tőlem független Istent (Lelket, Atyát, Fiút) megismerhetem, ráhangolódhatok.

Ha a két választ a praxis oldaláról nézzük, alig találunk különbséget.

4. A holnap istenkapcsolata

Tehát utak Istenhez? Mielőtt erről beszélnénk meg kell kérdezni: hihettünk abban, hogy az emberiség jövője attól függ, hogy az ember miként lesz képes felülemelkedni önmagán és átszellemesülni és a visszatérni az Isten világába, az Isten szempontjai szerinti életbe?

Látva a válságokat, azt gondolom, semmi másban nem hihetünk, tehát akár a mi személyes szeretetünket vagy annak hiányait nézzük, akár az emberiség nagy gondjait – a válasz itt van.

Valószínűleg nem sok újat mondok és az utak és módszerek egy-egy emberen belül is összeadódnak. És itt nincsenek receptek, csak az egyéni utak és a közösségi tapasztalat és tanúságtevés segítheti közös utunkat.

az azonosság útja

Gyurka bácsi teológiájának alapvető tézise ez (természetesen 2000 éves múltra vezet ez is vissza), hogy a Jézussal való magatartás azonosság jutalma a létazonosság, a következménye a sorsazonosság. Tehát

ha az Istennel kapcsolatba akarsz kerülni a lét síkján is a szeretet magatartását kövessed: „Adzsi ember legyen a kapzsi helyett”. Az adással saját magunkban teljesítjük ki a teremtés folyamatát, hiszen boldogságunk csak az osztozásból származhat, hiszen ez legbelsőbb lényegünk. Legyen ez szabad, áramló (flow), viszont nem vár. Ezzel felszabadítjuk az isteni természetünket. Törekedjünk az idő, pénz szeretet adására, adjunk többet ma, mint tegnap.

az erények útja

Az ember lényege a morális fejlődés. Ez belső erőfeszítés és tudatos munka eredménye. A bennem élő Isteni Lélekhez (vagy Szellemhez –és itt zavaró a magyar nyelv fogalmi pontatlansága) úgy juthatok, ha a körülöttem – előttem – lévő burkokat leszedem magamról, vagy kitisztítom, gyógyítom. Ez a két burok: a testem és az én lelkem. Mivel minden mindennel összefügg, ha a testem és a saját lelkem transzparensé válik, megnyitja az utat az Isteni lélek előtt.

Nem új találmány ez sem, csak hogy példát mondjak a legtöbb kontemplatív szerzetesrend szigorúan vegetáriánus (pl. karmeliták), nem beszélve a keleti vallások joga gyakorlatairól, a körünkben is népszerű szent táncokról: magyarán ép test és ép lélek. Tehát – bármennyire is távolinak gondoljuk- az egészségtudatos élet, táplálkozás egyfajta belépőjegy a spiritualitás világába is.

A saját lélek tisztítása pedig az erények gyakorlása. Tádé ebben nagy segítségünkre volt. Csak röviden összefoglalva: az emberben akarati, érzelmi és gondolati erények vannak. Az ezek tudatos építése, fejlesztése teszi a saját lelkünket transzparensé. Sok módszer van erre és talán az a legjobb, ha mint egy tanulási folyamatban ezeket végig elmélkedjük, adunk egy hetet mindegyiknek és felírjuk a hűtőszekrény ajtajára vagy a noteszünkbe, hogy ez a hét mondjuk a béketűrési erénye növelésének a hete. Erre gondolunk, elmélkedünk, hozzá olvasunk, beszélünk róla. S ha van 36 erény, mert miért ne legyen ennyi, hiszen a teljesség száma a 12 és $3 \times 12 = 36$ 36 hetente végigértük és reményeink szerint egy magasabb szintre emeltük őket. És persze az evangéliumokat is segítségül hívhatjuk, hol Jézus a Hegyi beszédben módszert ad az erények növelésére – és itt visszatérünk a hagyományosabb vallási eszköztárhoz -, hol a birtoklásnak (akaratvilág) az adakozás, a belső feszültségnek (érzelem világ) az imádkozás, a szétszórtság (gondolatvilág) a böjtölés a javasolt megoldása.

Az azonosság útját és az erények útját Anzelm Grün, a magasból építkező lelkiségnek nevezi, és figyelmeztet bennünket, hogy a fiatalkori ideák korlátosak és mellettük a mélyből forraszó lelkiség útja ajánlható. Így a harmadik út:

Krisztussal való átítatás útja –de mondhatjuk hagyományos Bokorbéli vagy egyházi útnak is

Önerőből erre nem vagyunk képesek, szükségünk van a kegyelemre. Ez az út elég ismert a számunkra, de

a mai szellemi vezetők (akár a „pálferi jelenséget” is idegondolva) összekötik a Jungi mélylélektani vonulatokkal, amit talán Anzelm Grün említett könyvének meselemzése is mutatnak: A Holle anyóban a kislánynak be kell ugrani a kútba, hogy azon a virágos réten találja magát, ami visszavezető őt önmagához. És a magyar népmesék is ezt bőven sugározzák, hallhattuk is ezt Szabó Gyuszitól egyszer. Visszatérve a keleti egyházatyákhoz, azért nyugatiak is voltak, de Aquinói Tamás dominikánus teológiája kiütéssel győzött a ferences Dun Scottussal szemben.

Ezen az úton az alázat, az aszkézis, az imádságos élet, Krisztus (Fiú) központúság a főbb jelzőkővek, persze már megújítva sok módszerrel, gyakorlattal legyen az dráma pedagógia, vagy láthatatlan evangélium. A karizmatikus utak, vagy a hagyományos utak is ajánlhatók.

És végül egyre növekvő módon és sokszor kommerszianizálódva jelentkeznek, mondjuk így

a belső utazások útja

Hol a kereső és Istenre nyitott, de egyházakat elutasító emberek és sokszor mi magunk is keresik Istent és a vele való kapcsolatot. Az ezoterika és keleti vallások útjai eredményeit ma nem lehet megkérdőjelezni sem megkerülni. Ezek lényege az, hogy az ember induljon el egy belső utazásra. Itt rengeteg iskola és módszer van. Sajnos az élményen túl a legtöbbben nem jutnak el a szeretet gyakorlati megvalósításáig, de az biztos, hogy élhetőbb életet élnek és szerethetőbb emberek lesznek.

Az utak itt már nagyon szerteágazóak, s míg egyesek Istent teljesen kihagyják dolgokból, mások a bennük lévő isteni erőnek tulajdonítják azt az utat, amin járnak, a megélt változásokat, az erőfeszítéseiket és azok eredményeit. Azt gondolom - utalva a Jakab levélre – a hitek cselekedetek nélkül halottak és a ténylegesen megtapasztalt élmények, inspirációk, intuíciók és belső látások eredményeként el lehet ezen utakon is jutni a szeretet mindennapos megéléséhez és a világ átszellemesítéséhez ők is nagyban hozzájárulnak.

Mivel ezek a csoportok lassan világméretű mozgalommá, sőt egyházakká szerveződnek nem lehet egy kézlegyintéssel elintézni, sőt tanulni lehet tőlük. Valószínűleg a globalizálódó világ globális vallása csírái ezek és szinkretista módon szippantják be a legjobb keresztény hagyományokat. „Nem az a kérdés milyen világ vesz körül bennünket. hanem hogy milyen világ él bennünk – írja Popper Péter.

Ha az Istenkeresés új útjait megismerjük és komolyan vesszük, azt láthatjuk, hogy nincsenek olyan távol egymástól, és ha jó szándékkal párosulnak, együtt sokat tehetünk.

Azonban egy nagy kérdés felvetődik. Hogy az igényes és időt rászánó nem rutinszerű istenkeresés végén milyen Istent fogunk találni? Bár Jézus a hitkérdésben nagyon megengedő, hiszen sokszor

mondja: legyen neked a te hited szerint, ezzel elismeri, hogy nagyon különbözőek, egyéniek lehetnek a hitek. Mert isten nem a hitekhez, nem a vallásokhoz és a felekezetekhez tartozik, hanem az emberhez. Ő nem a hitnek az Országát hirdette, hanem a szeretet országát.

5. A holnap Istene

Mondtam az elején, hogy tudomásul kell vennünk, hogy az Istennel kapcsolatos hitünk, hiedelmeink egy része nem működik. Becsületesen elkezdjük keresni Istent, és óhatatlanul a vallásokba botlunk.

Egy vallás csak akkor sikeres, ha az emberekkel elhithető, hogy szükség van rá. És a vallások sikeresek akarnak lenni és erre nagyon sok eszközük van. A vallások nemcsak az istenképet monopolizálják a másik monopóliumuk a halál, a bűn és az ítélet, magyarul a félelem. „Felejtsd el, hogy van fejed” (C. Lubich egyik emblemikus mondata volt), hallgass ránk, mi mondjuk majd a tutit. Aki nincs velünk, Istennel sincs. Azt gondolom, túl vagyunk már a valláskritikán és mi magunk is sok vállalható értéket találunk a vallásban. De tudomásul kell vennünk, hogy a spiritualitás megtalálása a vallásoktól sok esetben eltávolít bennünket. A BNT-n az ifjúság körében végzett felmérés is ezt mutatta. Tehát a lelki élet útjai, a spiritualitás ilyen értelemben kockázatos. És a vallás is változik, alakul és szerencsésen alakulhat a szerepe a mi életünkben is. És sok embernek életében nagyon pozitív szerepet játszik és sokszor lehet a spiritualitás előszobájának tekinteni.

De, a vallás tanított arra, hogy szükséged van egy közvetítőre ahhoz, hogy Istennel kapcsolatba kerülj, holott a holnap embereként azt gondoljuk, hogy kapcsolatba kerülhetek vele egyszerűen, ha tiszta és igaz módon Istent keresve élet az életünket.

De a vallás parancsolt rá az emberre, hogy szeressük Istent, holott a holnap embereként azt gondoljuk, hogy lehetetlen őt nem szeretnünk.

De a vallás tanított arra, hogy Istentől és a többi embertől elkülönítetten létezzünk, holott a holnap embereként azt gondoljuk, nem különülünk el egymástól.

De a vallás hintette el az emberekben a félelmet Isten haragjától, de a holnap embereként azt gondoljuk, Isten nem megteremti, hanem eloszlatja a félelmeinket.

De a vallás teremtette meg azt az Istent, aki hatalmas és uralkodik rajtunk és a világon, de a holnap embere azt gondolja Isten legnagyobb ajándéka, hogy megosztotta velünk isteni képességeit, hogy olyanok legyünk, mint Ő.

Így gondjaink lehetnek. Mert a holnap Istene nem különül el tőlünk, sem a világtól és mindenütt jelen van. Mert a holnap Istene szükségtelen, nem volt szüksége sem a Fia halálára, sem a mi hitünkre, imánkra, sem a szolgálatunkra. Mert a holnap Istene nem zárta le a kinyilatkoztatást és folyamatosan kommunikál velünk és folyton változik. Mert a holnap Istene Nem rendelkezik nemmel, fajjal, formával,

nagysággal és az emberre jellemző tulajdonságokkal. Mert a holnap Istene feltételek nélkül szeret bennünket és senki felett nem mond ítéletet és senkit nem büntet meg.

6. Befejezés

Amiről most beszéltem arra kívánt benneteket inspirálni, hogy ha megrekedünk az egyéni, közösségi vagy borkorbeli utunkban – legyen az pasztoráció, vagy karitás, vagy csak a jövő féltése, vagy ha csak szeretnénk tapasztalatokat szerezni Istenről, vagy ha a világ válságoktól szenvedő sorsa felett sópáncodunk: van egy út, ami egyéni közösségi és emberiség léptékű megoldásokat kínál. A spiritualitás útját sokszor háttérbe szorítottuk, nem tartottuk praktikusnak, hasznosnak. Pedig önmagunkat megmutatni így is lehet, hiszen a körülöttünk élő emberek arra várnak, hogy az Isten és ember alapkérdéseire válaszoljanak.

De ugyanakkor érezzük az erőnk is elfogyott, az ellenálló képességünk csökken, a lelki élet hiányának tünetei felütik fejüket.

Ezért dolgunk is van.

A közösségek életében a lelki és szellemi élet igényét fel kell ébresztenünk és ennek nagyszerű valóságát fel kell tárunk. Akkor tudunk boldogan adásban, szolgálatban és szelídségben élni, ha a gazdag a spiritualitásunk. Keressük ennek útjait. És éljük meg határozottan, ami ebből következik, a hegyre épült város tudatát, virtuális valóságát. Ez majd elvezet a tényleges valósághoz is.

A múltunk, a jelenünk és a jövőnk miatt is nagy dolgok letéteményesei vagyunk. A látásunk a holnap látása. Vágyunk arra, hogy mihamarabb bekövetkezzék. A mai élet versenyfutás az idővel. A rombolás és az építés harca folyik. Legyünk bátrak, ha úgy tetszik kalandorok.

És még miről ismerjenek meg bennünket. Arról, hogy a holnap Istenének és emberének a követői vagyunk.

Dunakeszi, 2011. november 17.

HABOS LÁSZLÓ

HA MÁR NEM LESZ...

Ha már nem lesz idő,
nem lesz út, se fájdalom,
rezgésemmel rezgésedbe olvad.

Ha már nem lesz rezgés,
nem lesz súly a szavakon,
s befejeződik minden mondat.